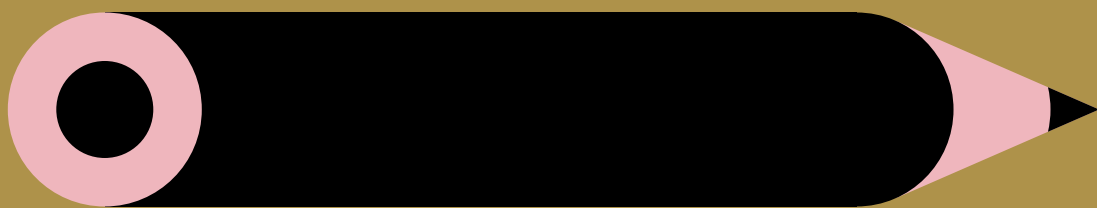

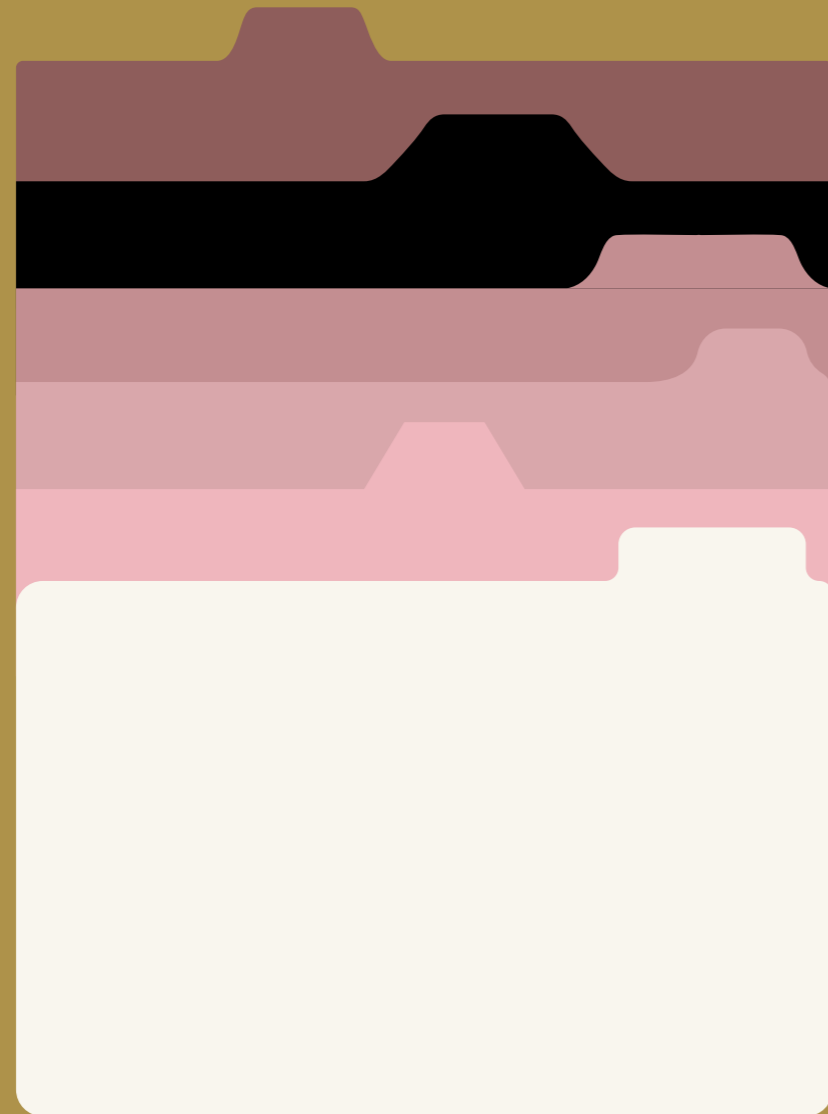
Jaarverslag 2019

Inhoud

4 – 11	Bestuursverslag
5	Inleiding
6 – 7	Aandacht en focus zorgt voor resultaat
8	Resultaten 2019
9 – 10	Maatschappelijke ontwikkelingen
11	Speerpunten Stichting Lezen en Schrijven
12 – 25	Programma's en projecten
13 – 15	Taal voor het leven
16	Speciale aandacht voor vrouwen: EVA
17 – 19	Gezondheid en taal
20 – 21	Armoede en schulden
22	Laaggeletterd en eenzaam
22	Digitaal voor het leven
23	Preventie
24	Ik wil leren!
24 – 25	Internationale aanpak laaggeletterdheid
26 – 31	Agendering
27 – 28	Week van de alfabetisering
28 – 29	TaalHeldenprijs
29 – 31	Publiciteit in de media
32 – 35	Onderzoek en ontwikkeling
33	Onderzoeken
34 – 35	Instrumenten en Materialen
36 – 38	Samenwerken
39 – 43	Over ons
40 – 42	De organisatie
42 – 43	Bestuur en raad van toezicht
43	Prinses Laurentien, oprichter Stichting Lezen en Schrijven
44 – 47	Financiën
48 – 51	Vooruitblik
52 – 77	Jaarrekening
78 – 80	Woordenlijst

Bestuursverslag

Inleiding

Een samenleving waarin iedereen meedoet

In Nederland hebben 2,5 miljoen volwassenen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Daardoor hebben ze vaak ook moeite met een computer of een smartphone. Dat heeft veel gevolgen. Het maakt het voor sommigen lastig om een baan te vinden. Ook zorgt het vaak voor minder grip op geldzaken en een slechtere gezondheid. Taal maakt je dus sterker.

Wij zetten ons ervoor in dat iedereen mee kan doen. Samen met onze partners zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen in Nederland kunnen lezen, schrijven en digitaal vaardig zijn. Door honderden organisaties te ondersteunen met scholing, onderzoek, (les)materiaal, advies en campagnes. En door laaggeletterdheid onderwerp van gesprek te maken bij publiek en politiek.

Visie

Een samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen.

Missie

Wij zetten ons in voor iedereen die moeite heeft met lezen, schrijven en rekenen en daardoor ook met een computer of een smartphone.

Wij zetten ons ervoor in dat:

- Volwassenen op hun eigen niveau en in hun eigen buurt kunnen en mogen leren.
- Kinderen goed kunnen lezen, schrijven en rekenen als ze van school komen. En moeite met lezen en schrijven niet meer doorgegeven wordt van ouder op kind.
- Overheden, bedrijven en organisaties eenvoudig communiceren en zo toegankelijk zijn voor iedereen.

Dit lukt alleen als overheden, bedrijven en organisaties goed met elkaar samenwerken.

Wat we in 2019 hebben gedaan, lees je in dit jaarverslag.

Aandacht en focus zorgt voor resultaat

Volwassenen die met tranen in hun ogen vertellen dat ze voor het eerst kerstkaarten hebben geschreven. Ouderen die hun kinderen nooit hebben kunnen voorlezen, maar nu hun kleinkinderen wél. Mannen en vrouwen die de informatieborden op het treinperron nooit konden ontcijferen en nu zelfstandig reizen. Het zijn die mensen waarvoor we het doen.

Stichting Lezen en Schrijven is de motor achter een geletterd Nederland. Na 15 jaar overzien we het werkveld van alle partijen die een rol spelen in de aanpak van laaggeletterdheid.

“De stand van zaken baart ons zorgen”

Het afgelopen jaar was een transitiejaar. Het landelijk actieprogramma Tel mee met Taal liep eind 2019 af en het nieuwe meerjarenplan voor 2020-2024 kreeg vorm. Daarmee stond 2019 in het teken van evalueren, vaststellen en aanscherpen en aan de slag gaan. Ik ben trots op de fantastische resultaten van Tel mee met Taal. De vooraf gestelde doelen zijn eind 2018 al ruimschoots gehaald. Er zijn 120.000 laaggeletterden bereikt. Meer dan 200 gemeenten namen laaggeletterdheid als thema op in lokale coalitieakkoorden. Partners weten elkaar goed te vinden en steeds meer laaggeletterden zetten de stap naar een Taalhuis. Op basis van een intake worden ze dan doorverwezen naar een passende cursus of activiteit. Onze partners hebben in 2019 maar liefst 33.521 cursisten bereikt. Dat is het hoogste aantal van alle jaren Tel mee met Taal. Stuk voor stuk positieve ontwikkelingen.

Ondanks dat neemt het totaal aantal laaggeletterden in Nederland nog steeds toe. En dat baart ons zorgen. Met die kennis hebben we gewerkt aan het meerjarenplan voor 2020-2024, parallel aan het ontwerp van de nieuwe beleidsagenda Tel mee met Taal van het Rijk. Met ons eigen meerjarenprogramma in de hand volgen en beïnvloeden we de landelijke aanpak van laaggeletterdheid.

Samen met de collega's kijk ik terug op een actief jaar met veel verandering. Onze organisatie verhuisde in Den Haag naar een nieuwe locatie. Voor het team betekende dat ook de overgang naar Activiteitgericht Werken. Niemand is meer gebonden aan een vaste werkplek. Met de juiste ondersteuning op het gebied van ICT, flexibele werkplekinrichting, samenwerking en afstemming met collega's, gaan we met focus aan de slag.

Samen met honderden gemeenten, organisaties, bedrijven, docenten en vrijwilligers werken we aan bewustwording en kennisdeling. Dat doen we via campagnes, training en onderzoek, bouwen van netwerken en ontwikkelen van lesmaterialen. Twee bekende Nederlanders hebben zich in 2019 als ambassadeur aan Stichting Lezen en Schrijven verbonden: zanger/liedjesschrijver René Karst en presentator Kees Tol. Zij zetten zich de komende jaren in om laaggeletterdheid bij een breed publiek nog bekender te maken. Voor die bewustwording was ook de rol van actrice Bertrie Wierenga belangrijk. Met overtuiging vertolkte zij in de dagelijkse soapserie GTST nagelstyliste Shanti, die moeite bleek te hebben met lezen en schrijven.

“Ik ben heel trots dat GTST ons om advies vroeg bij het neerzetten van dit personage”

De Week van de alfabetisering in september was een absoluut hoogtepunt. Ruim 1.200 organisaties en bijna 90.000 mensen kwamen in actie voor een geletterd Nederland. Daarmee vestigde deze 15de editie een record in de geschiedenis van de themaweek.

We werkten mee aan het advies van de Sociaal-Economische Raad aan het kabinet om fors extra middelen uit te trekken voor de aanpak van laaggeletterdheid. Sociale partners dringen aan op een offensieve aanpak van laaggeletterdheid. Dat vraagt de komende jaren nog meer daadkracht, samenwerking en investeringen van de overheid, sociale partners, werkgevers en werknemers en onderwijsinstellingen.

“We weten wat er landelijk en lokaal speelt, wat nodig is en wat (niet) werkt”

We publiceerden een aantal toonaangevende onderzoeken. Het onderzoek naar de spreiding van laaggeletterdheid per beroepsgroep, sector en type werkzoekende kreeg veel aandacht. Conclusie: in sommige beroepsgroepen is meer dan 34% van de medewerkers laaggeletterd. Daar ligt een kans om hun doorstroom naar de arbeidsmarkt te verbeteren. Dit onderzoek is gedaan door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van Maastricht University in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven.

Vanaf 2020 komt in de landelijke aanpak laaggeletterdheid een grotere regierol voor gemeenten. Landelijk beleid richt zich op het bereiken van Nederlanders met Nederlands als moedertaal (NT1'ers). We zien dat gemeenten nog niet altijd in beeld hebben waar ze staan en hoe ze de aanpak van laaggeletterdheid verder kunnen versterken. Voor hen en andere lokale taalnetwerkpartners is daarom het nieuwe zelfevaluatie-instrument ontwikkeld. Dit groeimodel wordt in 2020 verder uitgewerkt.

Samen met ProDemos maakten we de Verkiezingskrant in gewone taal. Stemmen is extra lastig als je niet zo goed kunt lezen. Dan is het bijvoorbeeld moeilijk om op te zoeken wat de politieke partijen willen of om een stembiljet te begrijpen. De krant verscheen rond de verkiezingen voor de Provinciale Staten en Waterschappen 2019 en de Europese parlementsverkiezingen.

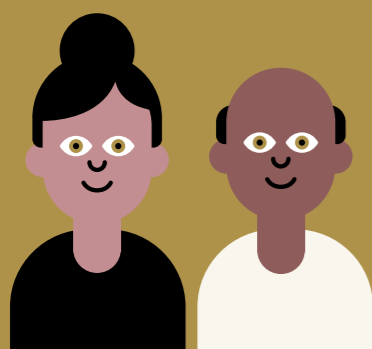
Agenderen, activeren, adviseren, kennis ontwikkelen en vernieuwen. Daar ligt onze aandacht en focus, want het terugdringen van laaggeletterdheid blijft nodig. De komende jaren gaan we dat meer vraaggericht doen voor gemeenten en daarnaast verbreden we ons projectportfolio: dat betekent innovatief zijn en meer projectmatig gaan werken. Om de organisatie klaar te stomen voor deze andere manier van werken, starten we begin 2020 een organisatie-ontwikkelingstraject en wijzigen we de organisatiestructuur. De zeven rayons worden vier regio's en we beleggen kennismanagement en innovatie in een aparte afdeling.

In 2020 is ook in Nederland Corona uitgebroken en dit heeft een significante impact op de samenleving. Stichting Lezen en Schrijven verwacht echter dat de continuïteit van de stichting met de huidige financiering niet in gevaar komt.

Geke van Velzen,
Directeur-bestuurder Stichting Lezen en Schrijven

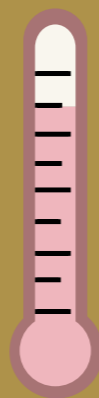

Resultaten 2019

1.053

Partners

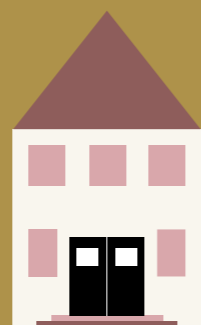
18.376

Afgenomen basismeters

190

Actieve trainers

445

(Digi)Taalhuizen

6.784

Getrainde vrijwilligers

33.521

Door partners bereikte cursisten

Maatschappelijke ontwikkelingen

Samen verder aan de slag

Laaggeletterdheid is één van de grootste maatschappelijke problemen van deze tijd en het aantal laaggeletterden groeit nog steeds. De SER publiceerde in 2019 het advies Samen werken aan taal, en de Onderwijsinspectie publiceerde de Staat van Onderwijs 2019 waarin zorgelijke cijfers over het taalniveau van jongeren te lezen waren. De Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad kwamen met het advies LEES! We zijn positief over alle aandacht voor laaggeletterdheid. Een gemeenschappelijke aanpak is nodig om laaggeletterdheid terug te dringen. Maar om het effectief aan te pakken, is ook echt meer ambitie nodig.

Het is goed dat het kabinet voortbouwt op de aanpak van de afgelopen jaren. Deze aanpak bereikt tienduizenden laaggeletterden per jaar. Er zijn formele en non-formele cursussen basisvaardigheden van publieke en private aanbieders. De speciale aandacht voor mensen met Nederlands als moedertaal (NT1'ers), de ambitie om meer te meten en te weten te komen over de doelgroep zijn goede stappen. Daarnaast is er de extra impuls voor werkgevers en laagtaalvaardige gezinnen en het stimuleren van leesbevordering; allemaal goede ontwikkelingen. Toch zien we in de nieuwe aanpak nog niet de grote stap voorwaarts die nodig is. Het probleem groeit namelijk nog steeds. Om dat het hoofd te kunnen bieden, is écht meer ambitie nodig.

SER advies Samen werken aan taal

In april 2019 publiceerde de Sociaal-Economische Raad (SER) het advies Samen werken aan taal. De verwachting is dat zonder beter gericht beleid en maatregelen, het aantal laaggeletterden de komende jaren niet afneemt. Veel van de conclusies en observaties herkennen we vanuit ons eigen onderzoek. Daarnaast bevestigt dit rapport de ernst van het probleem en de noodzaak om méér te doen. De SER doet de volgende voorstellen: Een effectieve aanpak is lokaal belegd, dicht bij mensen,

maar wel met duidelijke landelijke regie op de kwaliteit en toegankelijkheid. Een stevige infrastructuur, met voldoende docenten en een goed en divers aanbod op alle basisvaardigheden – van formele en non-formele leertrajecten al dan niet in combinatie met andere beroepsgerichte leertrajecten – gaat ervoor zorgen dat meer laaggeletterde mensen zich de basisvaardigheden alsnog eigen maken. Speciale aandacht zou hier moeten zijn voor de mogelijkheden om de leerwerkloketten en taalnetwerken met elkaar te integreren: niet alleen het formele mbo-aanbod, maar ook het non-formele lesaanbod.

SER: Kabinetsbeleid is niet voldoende om laaggeletterdheid aan te pakken.

Reactie Stichting Lezen en Schrijven op het advies van de SER over laaggeletterdheid.

Meer aandacht nodig voor laaggeletterdheid op de werkvloer

Werkgevers moeten meer werk maken van de aanpak van laaggeletterdheid. Een structurele inzet op verbetering van de basisvaardigheden is de sleutel. Vooral binnen de top vijf beroepsgroepen waar laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het meeste voorkomt. Dat zijn schoonmakers, hulpkrachten in de bouw en industrie, productiemachinebedieners, hulpkrachten in de landbouw en keukenhulpen. Het gaat om 34 tot 44 procent van het aantal werknemers in deze beroepen. Zij beheersen het minimale taalniveau niet. Daardoor kunnen zij niet volwaardig in de Nederlandse maatschappij functioneren. Meer dan een kwart van de laagopgeleide werkzoekenden heeft grote moeite met taal of rekenen. Hier ligt een kans om hun doorstroom naar de arbeidsmarkt te verbeteren.

(onderzoek Spreiding van laaggeletterdheid: inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende, maand april 2019, Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van Maastricht University in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven).

Staat van het Onderwijs 2019

Ieder jaar publiceert de Inspectie van het Onderwijs haar rapport de Staat van het Onderwijs. Het rapport van 2018 was nogal alarmerend en de reactie van de bewindslieden getuigde toen niet van veel urgentie. Het in 2019 uitgebrachte rapport benoemt serieuze problemen als laaggeletterdheid, de tweedeling in het onderwijs, ongecontroleerde vernieuwingen waarvan de resultaten onduidelijk zijn, de problematiek van de onbevoegd gegeven lessen en het lerarentekort.

Stichting Lezen en Schrijven is blij met de aandacht voor laaggeletterdheid in het rapport. We vragen om extra aandacht voor en investeringen in lessen Nederlandse taal en rekenen. Met deze basisvaardigheden is de kans groter dat jongeren hun startkwalificatie halen. Net zoals de kans groter is dat zij na hun schooltijd voldoende mee kunnen komen in de maatschappij.

PISA

PISA is een groot internationaal peilingsonderzoek naar de kennis en vaardigheden van 15-jarige leerlingen, uitgevoerd door de OESO. PISA stelt driejaarlijks vast in hoeverre het Nederlandse onderwijsstelsel leerlingen opleidt tot zelfstandige burgers. Het peilingsonderzoek 2018, dat gepubliceerd is in december 2019, laat zien dat:

- Bijna een kwart van de jongeren het risico loopt op laaggeletterdheid. Dit is een stijging in het aantal jongeren ten opzichte van 2015. Deze verandering was niet terug te zien in de andere landen. Waar Nederland altijd hoger scoorde dan gemiddeld, is de score nu voor het eerst gelijk aan dit gemiddelde.
- Nederlandse leerlingen voor het eerst lager scoren dan het gemiddelde van leerlingen uit de 15 onderzochte EU-landen.

We vinden deze uitkomsten alarmerend. Met een leesachterstand is het lastig om later volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Daarvoor zijn basisvaardigheden, zoals lezen en schrijven, onmisbaar.

Oproep tot leesoffensief

De Raad voor Cultuur publiceerde samen met de Onderwijsraad met het advies LEES!, dat zij aanboden aan minister Van Engelshoven (OCW). Nederlandse jongeren lezen steeds minder vaak, minder goed en met steeds minder plezier. Maar liefst 18% van de 14-jarigen dreigt met een te laag taalniveau van school te komen. De raden pleiten voor een krachtig en samenhangend leesbeleid: intensievere samenwerking tussen organisaties die actief zijn in de uitvoering van het cultuurbeleid en het onderwijsveld, meer middelen en regie vanuit de rijksoverheid. Minister Van Engelshoven gaat het advies uitvoeren.

We onderschrijven de aanbevelingen natuurlijk van harte. Het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid gaat hand in hand. Scholen, bibliotheken en andere maatschappelijke organisaties die zich richten op jongeren spelen een belangrijke rol bij de signalering en begeleiding van laaggeletterde volwassenen, waaronder (jonge) ouders. Gemeenschappelijke inzet van scholen en bibliotheken is nodig. We trekken hierbij nauw samen op met de Leescoalitie.

Het is ook aan ouders, kinderopvangorganisaties en andere maatschappelijke organisaties om lezen en voorlezen op jonge leeftijd meer te stimuleren. Dat is belangrijk om de overdracht van laaggeletterdheid van generatie op generatie te stoppen. We moeten voorkomen dat een grote groep mensen op latere leeftijd niet goed mee kan komen in onze samenleving.

Speerpunten Stichting Lezen en Schrijven

Stichting Lezen en Schrijven maakt laaggeletterdheid onderwerp van gesprek bij publiek en politiek. Landelijk werken we samen met honderden gemeenten, instellingen, bedrijven. Samen met docenten en vrijwilligers organiseren we scholing.

De komende jaren focussen we ons op vier speerpunten om laaggeletterdheid goed aan te pakken:

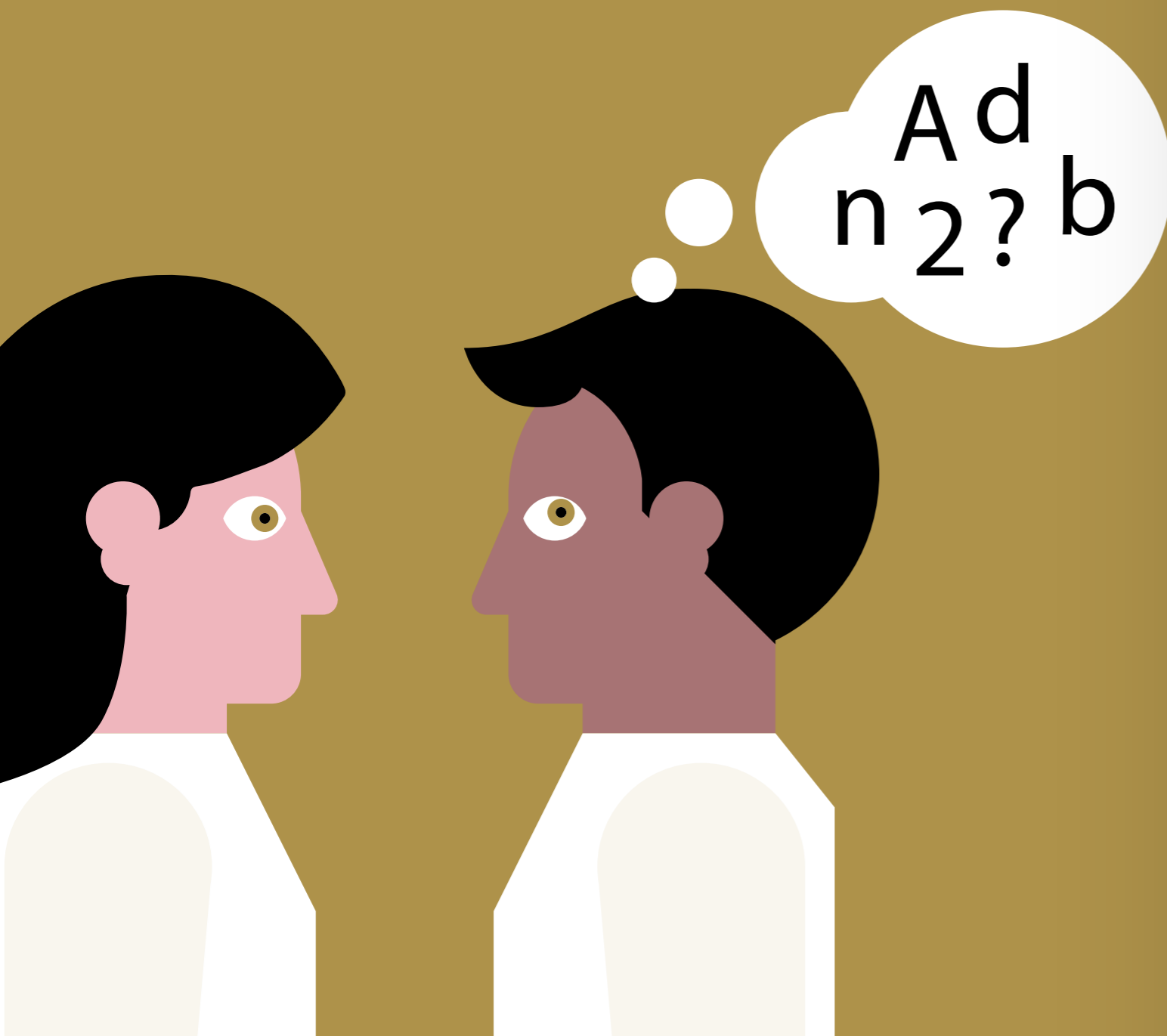
- 1 Kennis over laaggeletterdheid verzamelen en delen.
- 2 Samen met onze partners iedereen die niet goed kan lezen, schrijven, rekenen of omgaan met digitale informatie scholing bieden om dit alsnog te leren.
- 3 Actief werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid. Dit doen we door het belang van lezen onder de aandacht te brengen en (voor)lezen te stimuleren bij kinderen en jonge ouders.
- 4 Zoveel mogelijk mensen bewust maken dat 2,5 miljoen mensen laaggeletterd zijn. En dat daar iets aan gedaan moet worden. We noemen dit agendering.

Taal voor het leven

Taal voor het leven is ons grootste programma. Met Taal voor het leven zetten we actief in op samenwerking en taalscholing om laaggeletterdheid te verminderen. Taal voor het leven is onderdeel van het landelijk actieprogramma Tel mee met Taal.

Naast Taal voor het leven voeren we nog andere projecten uit, die worden gefinancierd door zowel publieke als private partijen en organisaties. Onze projecten dragen altijd bij aan het doel om laaggeletterdheid in Nederland te voorkomen en te verminderen of aan het doel de samenleving toegankelijker te maken voor laaggeletterden. De focus ligt op lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden – basisvaardigheden die nodig om mee te kunnen doen in de samenleving.

Programma's en projecten

Samen met honderden organisaties zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen in Nederland scholing krijgen in basisvaardigheden. Zo leren ze beter lezen, schrijven, rekenen en digitaal hun weg vinden. Hiervoor ontwikkelen we samen met kennispartners programma's en projecten.

De combinatie van onderwijskundige kennis, praktijkgericht lesmateriaal en een getrainde (taal) vrijwilliger zorgt voor mooie resultaten. Er zijn programma's en projecten voor speciale doelgroepen, zoals laagopgeleide vrouwen. Ook zijn er projecten rondom specifieke thema's, zoals werk of gezondheid.

Taal voor het leven

Met het samenwerkingsprogramma Taal voor het leven organiseren we samen met honderden gemeenten, (zorg) instellingen, bedrijven, docenten, getrainde vrijwilligers en vele anderen scholing voor laaggeletterden. Dat wil zeggen scholing op het gebied van taal, rekenen en omgaan met de computer. Vaardigheden die essentieel zijn om goed te kunnen meedoen in onze samenleving. We bouwen, ondersteunen en versterken lokale netwerken door heel Nederland om zo veel mogelijk laaggeletterden te bereiken. Onze teams helpen bij het leggen van verbindingen en het bouwen van een sterke(re) lokale infrastructuur. Het samenwerkingsprogramma helpt bij het duurzaam vinden, opleiden en volgen van de doelgroep. We kiezen ervoor om zo lokaal mogelijk te werken en het eigenaarschap zo lokaal mogelijk te houden. Dat is de kracht van Taal voor het leven: het opbouwen van een duurzaam netwerk, waarin de behoefte van de doelgroep en het scholingsaanbod bij elkaar komen en er sterke verbindingen zijn met het sociaal domein. Binnen het programma Taal voor het leven worden ook tal van screeningsinstrumenten, trainingen en lesmaterialen ontwikkeld.

Tel mee met Taal

Taal voor het leven is onderdeel van het actieprogramma Tel mee met Taal van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Met dit programma geeft het kabinet een extra impuls om te zorgen dat mensen met een beperkte taalvaardigheid niet aan de kant komen te staan. Het actieprogramma heeft vijf actielijnen. Actielijn 1 (lokale netwerkaanpak) van het actieprogramma wordt ingevuld door Taal voor het leven. Stichting Lezen en Schrijven krijgt subsidie om Taal voor het leven landelijk aan te bieden onder de paraplu van Tel mee met Taal.

De hoofddoelstellingen van het huidige programma Tel mee met Taal zijn behaald. De eindevaluatie is in 2019 gepubliceerd.

Kamerbrief over plan van aanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024.

Doelstellingen en resultaten

Taal voor het leven is een samenwerkingsprogramma dat bijdraagt aan de doelstellingen van Tel mee met Taal en daarnaast nog eigen, meer specifieke doelstellingen kent. Het programma werkt vraaggericht voor gemeenten en andere partners. Materialen en instrumenten sluiten zo veel mogelijk aan op de doelen en behoeften van de gebruikers. Afhankelijk van de beleidswensen van de gemeente en de lokale infrastructuur passen onze medewerkers hun ondersteuning aan. We richten ons daarbij intensief op gemiddeld drie gemeenten per arbeidsmarktregio. In de praktijk blijkt dat meer gemeenten in een regio aan de slag willen met Taal voor het leven.

In 2019 maakten 294 organisaties structureel gebruik van onze screeningsinstrumenten:

- Contextgerichte vragen: 120 organisaties
- Taalverkenners: 23 organisaties
- Basismeters: 151 organisaties

Taalhuizen

We zijn vanuit onze adviesrol actief betrokken bij het voortraject met de auditoren van het CBTC en hebben in samenwerking met CBTC, ProBiblio en afgevaardigden uit bibliotheekbranche de criteria voor de intake ontwikkeld. Inmiddels zijn er 30 aanmeldingen voor de certificering die in mei 2020 van start gaat. We hebben met de KB, Stichting Lezen een nieuw samenwerkingsconvenant geschreven om goede samenwerking en afstemming voor de komende jaren vast te leggen. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over reguliere overleggen om de uitwerking van het convenant te waarborgen.

Met de KB en Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN) zijn eerste gesprekken gevoerd om te komen tot een landelijke leergang voor Taalhuiscoördinatoren die ondergebracht kan worden bij de Rijnbrink Campus.

Impact van Taal voor het leven

Uit de eindevaluatie van Taal voor het leven, uitgevoerd door Maastricht University in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven, blijkt dat het samenwerkingsprogramma Taal voor het leven een positieve impact heeft op de positie van laaggeletterden in de samenleving, hun positie op de arbeidsmarkt en hun niveau van leesvaardigheid. 70% van de deelnemers verbeterd zijn of haar taalvaardigheid, 21% heeft een betaalde baan gevonden of een stap gemaakt binnen de huidige baan, 56% ervaart een afname van sociaal isolement en 52% ontmoet meer mensen en onderneemt meer. Hiermee zijn twee belangrijke doelstellingen van Taal voor het leven (en het overkoepelende Tel mee met Taal) behaald:

- Deelnemers verbeteren hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijke participatie, waaronder arbeidsdeelname.
- De aanpak van laaggeletterdheid is gericht op vergroting van de zelfredzaamheid, participatie en/of ontwikkelingsmogelijkheden van mensen die hierin worden geremd vanwege beperkte taal-, reken- en digitale vaardigheden.

Hoogtepunten en trends 2019

We hebben diverse lokale en regionale partners geadviseerd en ondersteund waardoor in totaal 33.521 deelnemers en cursisten zijn bereikt in 2019. Gemeenten zijn belangrijke partners voor ons in de aanpak van laaggeletterdheid. Er zijn 6.784 nieuwe vrijwilligers getraind en we hadden 1.053 kennispartners.

Samen met onze stakeholders hebben we meer accent gelegd op kwalitatieve doelstellingen; zoals het professionaliseren van (digi) Taalhuizen/ Taalpunten, het verstevigen van taalnetwerken, het vinden van laaggeletterden in het algemeen en laaggeletterden die in Nederland naar de basisschool zijn geweest (NT1) in het bijzonder. Afgelopen jaar hebben we veel successen geboekt in de maatwerkondersteuning aan partnerorganisaties bij het gericht inzetten van screeningsinstrumenten om laaggeletterden te vinden. Daarnaast is veel aandacht besteed aan het goed begeleiden van (mogelijk) laaggeletterden naar passend taalaanbod.

Op naar 2020

Het jaar 2019 stond voor Stichting Lezen en Schrijven vooral in het teken van 2020 en verder. Er zijn ambities bepaald en doelstellingen opgesteld voor de aanpak van basisvaardigheden in de periode 2020-2024.

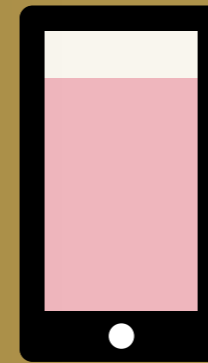
Op verzoek van het programmateam en de VNG organiseerden we drie informatiebijeenkomsten voor ambtenaren op 7, 10 en 17 oktober 2019, in respectievelijk Den Haag, Tilburg en Zwolle. Tijdens deze bijeenkomsten werden ambtenaren bijgepraat over de nieuwe bestuurlijke afspraken en het landelijke ondersteuningsprogramma. In afwachting van formele goedkeuring van de subsidieaanvraag gingen we verder in gesprek met centrum- en andere gemeenten over welke voorbereidingen te doen voor het maken van de regionale programma's en op te halen welke behoeften gemeenten nu al hebben in de uitvoering van hun aanpak laaggeletterdheid.

Rode Kruis en Stichting Lezen en Schrijven denken om vanuit perspectief van laaggeletterden.

Toegankelijke dienstverlening blijft voor ons een aandachtspunt. In 2019 zijn projecten gestart Omdenken vanuit het Perspectief van Laaggeletterden (OPL), waarbij ex-laaggeletterden als experts worden ingezet om de communicatie van een organisatie te verbeteren.

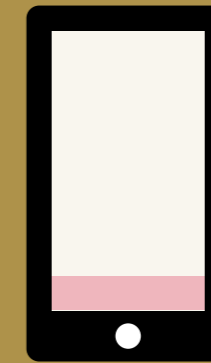
Aanmeldingen

In 2019 namen 4.273 mensen contact met ons op via het landelijke telefoonnummer 0800 - 23 44 44 of via een aanmeldformulier op een van onze websites, omdat zij graag hun taal- of rekenvaardigheden willen verbeteren of als vrijwilliger iemand willen begeleiden. We brengen deze mensen in contact met lokale taalaanbieders en vrijwilligersorganisaties.

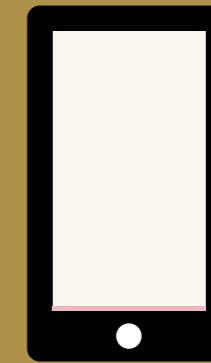
3.729

Aanmelding cursisten

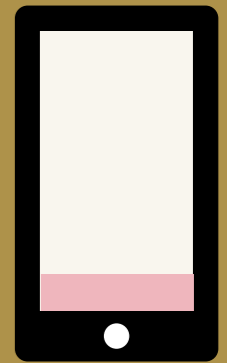
544

Aanmelding vrijwilligers

67

klachten

582

Overige vragen

Speciale aandacht voor vrouwen: EVA

In Nederland hebben vrouwen vaker een achterstand in taal en rekenen dan mannen. Daarnaast zijn laagopgeleide vrouwen minder vaak economisch zelfstandig dan laagopgeleide mannen. Daarom is er binnen Stichting Lezen en Schrijven speciale aandacht voor vrouwen.

In 2014-2018 voerden we in opdracht van de ministeries OCW, SZW en VWS: EVA uit, Educatie voor Vrouwen met Ambitie. Het doel: meer vrouwen in beweging krijgen om zich verder te ontwikkelen en de stap richting een betaalde baan te zetten. 5.550 laaggeletterde vrouwen werkten tijdens de pilot aan hun basisvaardigheden en empowerment. In 2019 konden we met een nieuwe opdracht de aanpak landelijk inzetten. Het afgelopen jaar onderzocht Maastricht University het effect van EVA.

Resultaten van EVA

De effectmeting laat zien:

- Deelnemende vrouwen zijn zich meer bewust van hun kwaliteiten, wensen en mogelijkheden.
- Ze voelen zich sterker en hebben meer eigenwaarde.
- De taalvaardigheid is verbeterd, waardoor zij taal beter gebruiken.
- Het toekomstperspectief is vergroot en ze zien kansen voor opleidingen en een betaalde baan.
- De sociale kring is groter geworden en ze zijn actiever in het dagelijks leven.

De Toolkit Empowerment

De Toolkit Empowerment en de cursussen empowerment komen voort uit EVA. De toolkit bevat een voorproefje van de drie cursussen empowerment, en veel tips en voorbeelden voor professionals en vrijwilligers om aan de slag te kunnen gaan. De cursussen zijn voor laaggeletterden die hun positie in de maatschappij

willen versterken. Bijvoorbeeld door te starten met een opleiding of door zich voor te bereiden op (vrijwilligers) werk. Onderwerpen zijn de wens om je thuisadministratie op orde te brengen, gezond(er) leven, betrokken zijn bij de (taal)ontwikkeling van je kind en verkennen van zelfstandig ondernemerschap.

Voor wie?

De Toolkit Empowerment is bedoeld voor gemeenten en organisaties die zich bezighouden met educatie, participatie en werk en zich daarbij richten op laaggeletterden. Organisaties die de toolkit inzetten zijn Taalhuizen, vrouwen- en welzijnsorganisaties en organisaties die mensen begeleiden naar werk.

Toolkit Empowerment

Praktijkverhaal: 'Voor mij staat het Taalhuis op nummer 1'.

Speciale aandacht voor vrouwen

Ook de komende jaren blijven we extra aandacht geven aan het bereiken, activeren en opleiden van laaggeletterde vrouwen, zodat zij beter kunnen meedoen in de samenleving, (vrijwilligers) werk kunnen vinden en andere dromen kunnen waarmaken.

Wat is empowerment?

Empowerment gaat over het ontdekken wat je wilt, wat je al kunt en wat je nog nodig hebt om je verder te ontwikkelen. Om mee te doen in de samenleving heb je niet alleen basisvaardigheden nodig, maar ook zelfvertrouwen en zelfinzicht – empowerment.

Gezondheid en taal

Voel je goed!

Voel je goed! is de aanpak voor lager opgeleide volwassenen die willen werken aan een gezonder gewicht en die moeite hebben met taal. In begrijpelijke taal wordt gewerkt aan een gezond gewicht, door een combinatie van individuele eet- en beweegadviezen en ondersteuning van een diëtist en taalvrijwilligers. De integrale aanpak is succesvol en wordt al in 25 plaatsen aangeboden.

In april 2019 organiseerden we een resultatenbijeenkomst voor onze Voel je goed!-partners. In een notendop:

- Negen op de tien deelnemers vinden de lessen: (heel) interessant, (heel) duidelijk en (heel) leuk.
- Ruim zeven op de tien vrijwilligers en ongeveer acht op de tien diëtisten zien Voel je goed! als een (heel) erg effectieve aanpak om je gezondheid te verbeteren.
- Voel je goed!-deelnemers:
 - zijn gemiddeld 2,8 kilo afgevallen (en zijn gedaald in Body Mass Index en hebben een smallere tailleomvang);
 - ervaren een verbeterde algemene gezondheid;
 - eten meer fruit;
 - ervaren verbeterde gezondheidsvaardigheden;
 - ervaren dat ze beter kunnen opschrijven wat ze bedoelen.
- Voel je goed! slaagt er volgens succesvolle deelnemers in om hen te ondersteunen in het vergroten van hun gezondheidsvaardigheden en het bereiken van gedragsverandering in relatie tot leefstijl.

ResCon voerde proces- en effectonderzoek uit onder deelnemers, vrijwilligers en diëtisten. Hogeschool Windesheim heeft aanvullend met acht deelnemers diepte-interviews gehouden.

Voel je goed! in 25 plaatsen

In 2019 is Voel je goed! op 25 plaatsen in Nederland aangeboden of voorbereid. Daaronder Zoetermeer,

Emmen en Hengelo. Een greep uit de initiatieven van enkele samenwerkingspartners:

- Gemeenten die meer laaggeletterden met Nederlands als moedertaal willen scholen.
- Sociale Werkvoorzieningen die medewerkers gezonder en taalvaardiger willen maken.
- Buurthuizen/wijkcentra die bezoekers graag een kwalitatief goed aanbod rond gezondheid en taal willen bieden.
- Bestaande taalgroepen die graag ook aandacht willen besteden aan gezondheid.
- Het Graafschap College dat vierdejaarsstudenten Sport, bewegen en gezondheid eerstejaarsstudenten Entree laat begeleiden, beide in het kader van hun curriculum.

Advies en organisatie

Onze rol is om de partners te helpen met advies, gratis materiaal beschikbaar te stellen en het organiseren van de landelijke training voor diëtisten. Lokaal wordt voor aanvullende financiering gezorgd, vaak vanuit Wet Educatie Beroepsonderwijs- en Gezond In De Stad-gelden. Landelijk verzorgen we de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen lokale Voel je goed!-projectleiders. Daarnaast promoten we Voel je goed! in de media en op bijeenkomsten van landelijke organisaties, zoals de Nederlandse Vereniging van Diëtisten, GGD GHOR Nederland, Tel mee met Taal, Alles is Gezondheid en Alliantie Gezondheidsvaardigheden.

Lesmateriaal

Het lesmateriaal ontwikkelden we met het Voedingscentrum, Kenniscentrum Sport, Nederlandse Vereniging van Diëtisten, Diëtist in Den Haag, Diëtistenpraktijk HRC, Carint-reggeland en vier ervaringsdeskundige Taalambassadeurs.

Voel je goed! wordt mede mogelijk gemaakt door FNO, ZIF, Lidl, Achmea, Ipskamp Printing en Fonds Taal maakt gezonder.

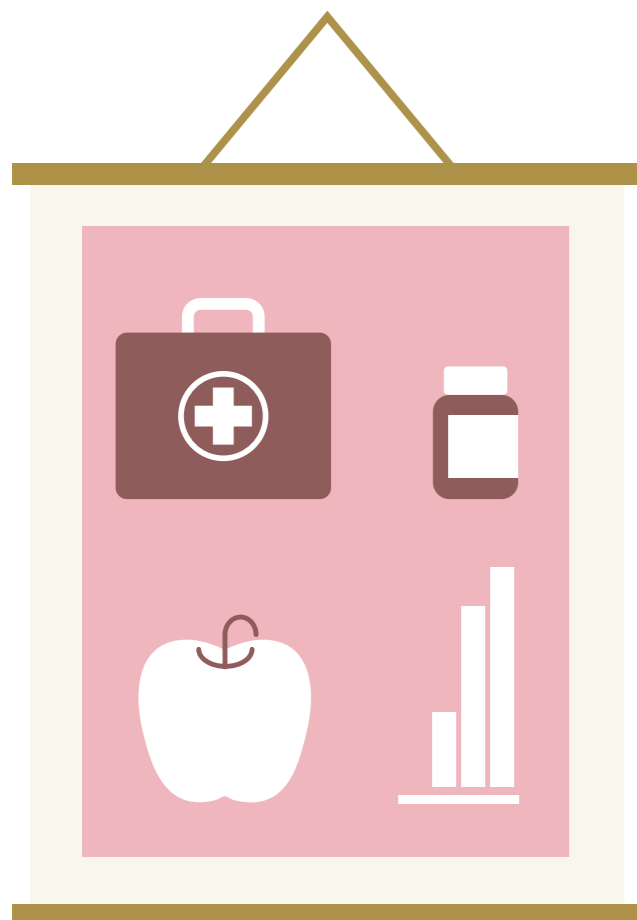
Voel je goed!

'Tien kilo lichter in Stadskanaal'

Taalkans voor de Veenkoloniën

Sinds 2015 dragen we, met steun van het ZIF, bij aan de aanpak van laaggeletterdheid in de Veenkoloniën, met het accent op gezondheid. Dit doen we met Taalkans voor de Veenkoloniën. Taalkans voor de Veenkoloniën is eind 2019 afgerond; activiteiten gaan zo mogelijk door.

Door de aanpak van laaggeletterdheid via taalscholing, levert dit project een bijdrage aan het verkleinen van de gezondheidsverschillen tussen hoog- en laagopgeleiden in de Veenkoloniën.

Waarom de Veenkoloniën?

In het Veenkoloniaal gebied van Groningen en Drenthe, wonen relatief veel mensen met een lage opleiding. Er zijn grote gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden. Inwoners van dit gebied met een lage opleiding leven gemiddeld ruim zes jaar korter dan hoogopgeleiden. Het verschil in gezonde levensverwachting is zelfs bijna 19 jaar (Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van het CBS in samenwerking met RIVM).

Ervaringen 2019

Bijna alle sociale werkvoorzieningen in de Veenkoloniën toonden interesse in Voel je goed! De meerderheid daarvan is daadwerkelijk gestart. In 2019 zijn bijna 100 deelnemers, overwegend NT1'ers, gestart met Voel je goed! Sinds 2015 zijn 1.000 deelnemers en 250 vrijwilligers geschoold, in eerdere jaren ook via andere aanpakken dan Voel je goed!

Het afgelopen jaar stond in het teken van intensiveren van de gezondheidsaanpak, zodat de Voel je goed!-methode in nog meer gemeenten in de Veenkoloniën kan starten. Daarnaast zetten we ons in voor borging van de aanpak. Dit betekent goed kijken naar financiële mogelijkheden bij met name gemeenten om (vervolg)financiering en lokaal eigenaarschap te vinden, zodat Voel je goed! een vervolg krijgt.

Dankzij extra gelden van het ZIF lukte het een aantal filmpjes op te nemen, waaronder een lokaal filmpje van Voel je goed!, en deelden we in de media successen als Gezonde voeding en beweging voor een groep uit Stadskanaal.

Conclusie: de aanpak van Voel je goed! is prima te gebruiken om laaggeletterde NT1'ers te werven. Financiering kan (moet) vanuit de hoek onderwijs én gezondheid komen. Dat laatste vraagt om een integrale aanpak binnen de gemeente. Bekostiging bij sociale werkvoorzieningen verloopt veelal rechtstreeks, via een intern scholingsbudget.

Voel je goed!, de film

Alliantie gezondheid en geletterdheid

In 2019 vond voor de vijfde keer de 3xG-bijeenkomst plaats, de netwerkbijeenkomst voor partners van de Alliantie gezondheid en geletterdheid en partners van de Alliantie Gezondheidsvaardigheden. 3xG staat voor Geletterd -> Gezondheidsvaardig -> Gezond.

Samen met de Alliantie Gezondheidsvaardigheden organiseren we de bijeenkomst 3xG. Deze jaarlijkse bijeenkomst wordt gecoördineerd vanuit Pharos. Stichting Lezen en Schrijven coördineert de Alliantie gezondheid en geletterdheid, samen met het netwerk Alles is Gezondheid.

Tijdens de 2019-bijeenkomst is de aanpak van laaggeletterdheid vanuit het gezondheidsperspectief belicht, met aandacht voor:

- Praktijkvoorbeelden: cursusmateriaal geschikt maken voor een brede doelgroep.
- Materiaal ontwikkelen: de Beweegcirkel.
- Partner aan het woord: de (toekomstige) zorgprofessional en gezondheidsvaardigheden.
- Integrale aanpak: Voel je goed!: feiten en verhalen.
- Praktijkvoorbeeld: Gezond Zwanger! Ervaringen met patiënten educatie voor kwetsbare zwangere vrouwen.

Ook zijn er vier goede praktijkvoorbeelden opgesteld, over initiatieven rond taal en gezondheid in de (jeugd) gezondheidszorg, welzijn en onderwijs. Die zijn en worden verspreid via de sociale media kanalen.

Krachten bundelen

Omdat de doelstellingen van beide allianties overeen komen, onderzoeken we of samengaan een optie is en we zo de krachten kunnen bundelen.

Een van de 3xG-praktijkvoorbeelden.

Armoede en schulden

Lezen ≠ Begrijpen

In 2019 is het onderzoeksproject Lezen ≠ Begrijpen afgerond. Onderzocht is hoeveel cliënten van een deurwaarderorganisatie (Syncasso) en een schuldhulpverlenende organisatie (Kredietbank Nederland) moeite hebben met lezen. De helft van de mensen met financiële problemen heeft grote moeite met lezen.

Aanleiding voor het onderzoek is de dagelijkse praktijk van Syncasso Nederland en Kredietbank Nederland. Zij zien dat een groot deel van hun cliënten niet op brieven en aanmaningen reageert. Regelmatig vragen cliënten om een mondelinge toelichting op de papieren stukken. Doordat mensen brieven en e-mails niet begrijpen, lopen zij belangrijke informatie mis. Zij komen niet in actie, en de problemen worden groter.

Conclusies

Het eindrapport Lezen ≠ Begrijpen bundelt de meest recente onderzoeken naar schulden en laaggeletterdheid. De conclusies uit dit eindrapport zijn:

- De helft van de mensen met financiële problemen heeft grote moeite met lezen. Zij belanden verder in de schulden door ingewikkelde communicatie van schuldeisers en schuldhulpverleners.
- Wanneer instanties simpeler communiceren en meer ruimte maken voor persoonlijk contact, begrijpen laaggeletterden beter wat van hen wordt verwacht. Zo krijgen zij de controle over hun financiën sneller terug.
- Alleen het aanpassen van schriftelijke communicatie over financiële onderwerpen is onvoldoende. Korte brieven en ondersteunende pictogrammen nemen problemen niet weg. Belangrijker is een doorlopende aanpak, rekening houdend met laaggeletterden, integraal en passend bij werkprocessen van organisaties.

De eindresultaten zijn gepresenteerd tijdens seminars bij vijf Hogescholen. Onder de genodigden waren ervaringsdeskundigen, schuldhulpverleners, deurwaarders, beleidsmakers, politiek en studenten, met als doel meer inzicht in hoe laaggeletterden met schulden het beste ondersteund worden.

Dit project is uitgevoerd in samenwerking met Syncasso Gerechtsdeurwaarders, Kredietbank Nederland, de Rijksuniversiteit Groningen, met subsidie van het ministerie van SZW.

Staatssecretaris Van Ark neemt het rapport in ontvangst.

Het eindrapport Lezen ≠ Begrijpen.

Armoede en schulden: nieuwe pilots

Om de aanpak van laaggeletterdheid verder te verduurzamen, starten we samen met partners in de financiële sector innovatieve pilots – voortbouwend op Lezen ≠ Begrijpen.

Doel is om professionals zodanig te ondersteunen dat laaggeletterde klanten nog beter geholpen worden. Laaggeletterdheid mag niet belemmeren bij de mate van financiële redzaamheid.

We zetten in op een aanpak die goed aansluit op werkprocessen van organisaties. Laaggeletterdheid herkennen en in passen in bestaande instrumenten of methodieken. In 2019 zijn gestart: Mobility Mentoring Taalvaardig, Mesis en laaggeletterdheid en de Toolkit Gespreksvoering Laaggeletterden.

Mobility Mentoring Taalvaardig

Met Platform31 en een aantal gemeenten voeren we Mobility Mentoring Taalvaardig uit. Mobility Mentoring (MM) is een brede integrale aanpak gericht op het ondersteunen van mensen met financiële en sociale problemen. Bekende instrumenten, zoals de Brug naar Zelfredzaamheid en het Doel Actieplan, zijn aangepast. Ook werd een Beeldbrug ontwikkeld. Hierdoor is deze integrale aanpak geschikt voor mensen met lage basisvaardigheden. Begin 2020 worden professionals getraind om met behulp van de MM-instrumenten laaggeletterdheid te herkennen en bespreekbaar te maken in hun klantgesprekken.

Mesis en laaggeletterdheid

Veel organisaties in de schuldhulpverlening en beschermingsbewind maken gebruik van het screeningsinstrument Mesis. Mesis is een modulaire vragenlijst die door de cliënt wordt ingevuld. De antwoorden geven professionals een beeld van financieel gedrag, motivatie en vaardigheden van hun cliënten. De stichting achter Mesis is een onderzoek gestart om te bepalen of via de Mesis-vragenlijst ook een aanwijzing verkregen kan worden voor laaggeletterdheid. Zij doen dit samen met professor Maurice de Greef. Hij is hoogleraar leereffecten laagopgeleiden & laaggeletterden bij de Vrije Universiteit Brussel en voert ook veel onderzoeken uit voor Maastricht University.

Pilot Toolkit Gespreksvoering Laaggeletterden

Drie schuldhulpverlenende organisaties nemen deel aan de pilot waarin de Toolkit Gespreksvoering Laaggeletterden wordt getest. Doel is om schuldhulpverleners beter te ondersteunen bij het herkennen, bereiken en activeren van cliënten met beperkte basisvaardigheden. Een resultaat uit de pilot is dat bewustwording over laaggeletterdheid van deelnemers aan deze pilot is verhoogd. Daarnaast blijken elementen uit de toolkit (die in 2020 wordt vrijgegeven), in aangepaste vorm, bruikbaar. Op basis van de resultaten bepalen we in 2020 de verdere stappen. De toolkit wordt in samenwerking met Pharos, Flatland Agency, schuldhulporganisaties en taalambassadeurs ontwikkeld en in 2020 opgeleverd. De pilot is een initiatief van Schouders Eronder, het landelijk actieprogramma dat de schuldhulpverlening in Nederland moet verbeteren.

Laaggeletterd en eenzaam

Ouderen digitaal de deur uit

Zorgbelang Brabant | Zeeland startte samen met Stichting Lezen en Schrijven en Stichting Dioraphte in regio West-Brabant het project Ouderen (digitaal) de deur uit. Hiermee willen we laaggeletterde ouderen beter leren lezen en schrijven en handiger laten worden in het omgaan met de computer. In zogeheten taalcafés in de wijk organiseren wij samen met verschillende lokale organisaties bijeenkomsten waar ouderen hun taal- en digitale vaardigheden op een laagdrempelige manier kunnen verbeteren.

In totaal zijn zeven activiteiten georganiseerd, waar 485 deelnemers aan mee deden. Van deze deelnemers deden maar liefst 425 deelnemers mee aan een cursus basisvaardigheden.

In 2019 zijn met betrekken van het project de resultaten gedeeld. Met deelnemende gemeenten is afgesproken dat Taalhuizen hulp krijgen om het aanbod van alle digitale cursussen in hun werkgebied in kaart te brengen. Zorgbelang voert dat project uit, in samenwerking met en financiering van Stichting Lezen en Schrijven en Stichting Dioraphte.

In 2019 zijn trainingen gegeven aan vrijwilligers(organisaties) en zijn nieuwe lesboekjes getest. Er is enthousiast met dat nieuwe lesmateriaal gewerkt.

Ouderen digitaal de deur uit

Digitaal voor het leven

De samenleving digitaliseert in rap tempo. Lezen, schrijven en rekenen doe je steeds vaker op digitale apparaten. Om die reden is de lesmethode Succes! uitgebreid met nieuwe boekjes: over digitale vaardigheden.

Met Succes! Digitale vaardigheden is er voor het eerst materiaal op het meest eenvoudige taalniveau, waarbij deelnemers met getrainde vrijwilligers of met docenten aan de slag gaan. Het materiaal bestaat uit verschillende lesboekjes en een e-learning. Het lesmateriaal is samen met laaggeletterden ontwikkeld, zodat de informatie goed aansluit. De ontwikkeling van de boekjes is mogelijk dankzij de bijdrage van Het KPN Mooiste Contact Fonds. KPN steunt het project zowel financieel als met vrijwilligers, de Digi-maatjes.

Succes! Digitale vaardigheden

Preventie

Op weg naar een geletterde generatie

In 2019 is Op weg naar een geletterde generatie gestart, een project samen met het Nationaal Centrum voor Jeugdgezondheid. Centraal staat het voorkomen van laaggeletterdheid van ouder op kind. Het project levert bouwstenen voor een brede aanpak van laaggeletterdheid vanuit de jeugdgezondheidszorg (JGZ).

Tijdens de pilot is door drie landelijke JGZ-organisaties onderzocht hoe zij permanent aandacht voor laaggeletterdheid kunnen hebben in hun werkwijze. Laaggeletterdheid staat als thema op de JGZ-preventieagenda.

We ontwikkelden e-learning voor JGZ-professionals die met laaggeletterdheid te maken hebben. Ook is een digitale toolbox samengesteld, zodat iedereen binnen de JGZ kan werken met laaggeletterden.

De drie landelijke JGZ-organisaties die – elk met een unieke pilot – aan het project deel namen vormen een pioniersgroep van professionals die hun kennis en ervaring graag delen met vakgenoten.

Voor jou en je kind!

De gezinsaanpak van Stichting Lezen en Schrijven is in 2019 verbeterd. Taal voor Thuis werd Voor jou en je kind! De herziening kwam voort uit de wens om een steviger verbinding te maken tussen preventie en curatie.

Voor jou en je kind! biedt ouders een steun in de rug bij het stimuleren van de taal- en schoolontwikkeling van hun kind. Daarnaast kunnen ouders kennismaken met enkele oefeningen uit Succes! Zo wordt voor ouders de stap om zelf een taal cursus te gaan doen verkleind.

Voor jou en je kind!

Taalbuddy

In 2019 zijn we gestart met de doorontwikkeling van Taalbuddy. Dit buddytraject koppelt mbo-studenten aan elkaar, waarbij de ene student extra begeleiding nodig heeft met taal en de ander zich als buddy inzet.

Gelijktijdig met de doorontwikkeling is Taalbuddy ingediend bij SBB (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) om te worden opgenomen als keuzevak. En met succes. Taalbuddy is opgenomen als landelijk erkend keuzedeel binnen het mbo. Dit houdt in dat studenten studiepunten kunnen verdienen met het buddytraject. In het eerste kwartaal 2020 zal het materiaal van Taalbuddy gereed zijn.

Ik wil leren!

Het lokale Friese team van Stichting Lezen en Schrijven en het Friesland College startten in 2017 met een plaatselijke campagne voor de NT1-doelgroep. Wat wil jij leren? doet een beroep op de intrinsieke motivatie van de laaggeletterde. Met succes: het aantal aanmeldingen van NT1'ers verdubbelde ten opzichte van eerdere initiatieven.

De positieve en concrete invulling van Wat wil jij leren? maken de campagne sterk. Friese partners zetten de materialen in, met een eigen logo of lokale contactgegevens. Belangrijke pijlers: focus op organisaties die in meerdere of mindere mate met laaggeletterden in aanraking komen, oftewel de 'vindplaatsen', maatwerk en een goed begeleide overdracht naar scholing.

Van lokaal naar landelijk

Het succes van de Friese campagne zorgde voor veel interesse van collega's en partners uit andere delen van het land. Stichting Lezen en Schrijven zet sinds meer in op de werving van de NT1-doelgroep, en daarom is de campagne doorontwikkeld en beschikbaar voor regionale en lokale partners. Hiervoor zijn een toolkit met materialen en een handleiding gemaakt. Alle communicatiematerialen (onder andere formulieren, flyers, posters) zijn aan te passen met eigen, lokale gegevens. Intussen zijn er al zo'n vijf taalnetwerken aan de slag met de campagne en tien taalnetwerken zijn geïnteresseerd.

www.ikwilleren.nl

Ik kan nu met de trein reizen.
Jose

Wat wil jij leren?

Kies wat jij wil leren op www.ikwilleren.nl
Of bel gratis 0800 - 023 44 44

Stichting Lezen en Schrijven

Internationale aanpak laaggeletterdheid

Stichting Lezen en Schrijven is ook internationaal actief. Internationaal opereren we onder de Engelstalige naam Reading and Writing Foundation.

Een op de vijf mensen in Europa heeft moeite met lees-, schrijf- en digitale vaardigheden. Het gaat om 70 miljoen Europeanen die niet volledig kunnen participeren. De kennis die wij in Nederland opdoen, wordt internationaal gebruikt. Net zoals wij leren van vergelijkbare organisaties uit andere landen.

European Basic Skills Network

We zijn lid van het European Basic Skills Network (ESBN), ambassadeur van het Europese uitwisselprogramma over volwassenenonderwijs (Epale) en actief bij EU Read. Op de ESBN-conferentie in Tallin namen we deel aan een rondetafel discussie over succescriteria voor invoeren van beleid. We spraken op de EU Read Conferentie in België en organiseerden verschillende werkbezoeken naar Europese landen binnen een Erasmus+ aanvraag.

Internationaal Taalhuizen-onderzoek

In samenwerking met regionale partners Cubiss, Nieuwe Veste (bibliotheek Breda) en Curio (ROC West-Brabant) is eind 2019 een project afgerond waarin we met partners uit Wales, België en Noorwegen hebben onderzocht hoe je Taalhuizen zo kunt inrichten dat mensen er terecht kunnen voor meer dan taalvragen. Na alle uitwisseling hebben we als projectgroep drie resultaten opgeleverd:

- 1 Essay over de rol van creativiteit in het leren, zowel door creatieve leervormen als creatieve cursussen.
- 2 Essay over de rol van werkgevers bij het leren van basisvaardigheden door medewerkers voor een duurzame inzetbaarheid.
- 3 Toolkit voor Taalhuizen waarbij Taalhuizen en partners heel veel informatie kunnen vinden over het opzetten en doorontwikkelingen van Taalhuizen en inspiratie op kunnen doen door goede voorbeelden uit het hele land.

Agendering

We agenderen laaggeletterdheid bij Europese besluitvormers, halen relevante inzichten, ervaringen en contacten op en wisselen kennis uit met vergelijkbare organisaties in Europa.

Speciaal Gezant Geletterdheid

In 2009 is Prinses Laurentien benoemd als Speciaal Gezant Geletterdheid voor UNESCO. We ondersteunen de prinses bij deze werkzaamheden als Speciaal Gezant Geletterdheid.

De prinses zet zich in deze functie op Europees en internationaal niveau in voor de problematiek van laaggeletterdheid, en deelt Nederlandse kennis en inzichten. Sinds 2016 is de prinses erevoorzitter van de Global Alliance on Literacy (GAL). GAL zet zich in om laaggeletterdheid onder volwassenen en jongeren hoog op de internationale politieke agenda te krijgen en te houden.

Agendering

Samen met partners zetten we ons in om laaggeletterdheid op de agenda te krijgen. Dat doen we via onder meer de Week van de alfabetisering, de TaalHeldenprijs en onze Taalambassadeurs.

Week van de alfabetisering

Op Wereldalfabetiseringsdag, jaarlijks op 8 september, is er wereldwijd extra aandacht voor het belang van alfabetisering. De dag wordt al meer dan veertig jaar gevierd. Sinds 2005 organiseren we rondom deze internationale dag de Week van de alfabetisering. Het thema dit jaar was DURF!, waarbij de focus lag op het belang van een Leven Lang Ontwikkelen, juist voor laaggeletterden.

We kijken terug op een prachtige 15^e Week van de alfabetisering. Ruim 1.200 organisaties en bijna 90.000 mensen kwamen in actie. Daarmee is deze editie een record in de geschiedenis van de themaweek. Een publiekscampagne met online uitingen, abri's en vrije publiciteit werd ingezet om een breed publiek bewust te maken van laaggeletterdheid. Hiermee werden 16,7 miljoen mensen bereikt, waarvan 4 miljoen via social media. Onze kersverse ambassadeur, zanger/liedjesschrijver René Karst, zette zich tijdens deze week enthousiast in bij activiteiten verspreid over Nederland.

Basisscholen in actie

Meer dan 400 basisscholen, ruim 1.000 leerlingen en 1.800 gezinnen deden mee aan de TaalChallenge, de online quiz met vragen en opdrachten die we samen met De Efteling en Uitgeverij Zwijsen ontwikkelden. De TaalChallenge laat zien dat leren lezen en schrijven leuk is.

NPO Radio 5

Net zoals in 2018 werkten we tijdens de 2019-editie intensief samen met NPO Radio 5. De zender

maakte ruim 10 uur radio over laaggeletterdheid. Taalambassadeur Marco en onze directeur-bestuurder Geke van Velzen trapt de themaweek af in de ochtendshow van Jeroen van Inkel. Programmamaker Hijlco Span koppelde in zijn programma Volgspot de Taalambassadeurs Jose, Mandy, Hans, Jasper en Marco aan hun favoriete zangers of liedjesschrijver: René Karst, Leonie Meijer, Jeffrey Heesen, Beatrice van der Poel en Tony Neef. Dat zorgde voor bijzondere ontmoetingen en vijf unieke nieuwe liedjes, geïnspireerd door het verhaal van de Taalambassadeurs.

Speciale aandacht in Limburg

Dagblad De Limburger berichtte tijdens de Week van de alfabetisering iedere dag over het thema laaggeletterdheid. De krant zette daarmee de aanpak van laaggeletterdheid en de rol van Stichting Lezen en Schrijven uitgebreid op de kaart in de provincie. Op zaterdag 7 september opende de krant met de mededeling dat een op de acht Limburgers de krant niet kan lezen. In het artikel stonden verder veel feiten en cijfers over laaggeletterdheid in Limburg. Later in de themaweek volgden onder andere nog een column, interviews en podcast over de aanpak van laaggeletterdheid. Verhalen van Limburgse Taalambassadeurs voerden daarin de boventoon.

Razende Reporter

Tijdens regionale en landelijke activiteiten en evenementen deden onze Taalambassadeurs als Razende Reporter verslag voor camera. In het afgelopen jaar waren ruim 15 Taalambassadeurs actief als Razende Reporter.

De dagverslagen van de Razende Reporters.

In de media

In landelijke media werd 36 keer aandacht besteed aan het thema laaggeletterdheid, de impact en de gevolgen, vooral ook dankzij verhalen van ervaringsdeskundige Taalambassadeurs. Een greep uit die mediamomenten:

- 1Vandaag Radio (NPO Radio 1)
- 5 Uur Live (RTL 4)
- Goedemorgen Nederland (NPO 1)
- De Telegraaf
- Je Dag Is Goed (NPO Radio 5)
- LINDA.nl
- NOS Jeugdjournaal (NPO 3)
- NOS.nl

TaalHeldenprijs

De TaalHeldenprijs is in het leven geroepen als eerbetoon aan mensen die iets bijzonders doen in het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid. Ofwel door zelf op cursus te gaan, ofwel als taalvrijwilliger, ofwel als organisatie. Met hun moed, doorzettingsvermogen en creativiteit halen deze helden laaggeletterdheid uit de taboesfeer. Met nog steeds 2,5 miljoen mensen in ons land die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen, is dat heel erg belangrijk.

TaalHelden 2019

Voorafgaand aan de landelijke TaalHeldenprijzen, worden eerst de provinciale TaalHelden gekozen. Elk rayon organiseerde, gefaciliteerd door het landelijk campagneteam rondom de Week van de Alfabetisering, een uitreiking of nominatiefeest met als doel de TaalHelden in het zonnetje te zetten, het lokale netwerk te versterken, en lokaal en regionaal media-aandacht genereren voor TaalHelden. Uit de 174 genomineerde TaalHelden is medio oktober vanuit elke provincie bekend gemaakt wie doorgaan voor de landelijke verkiezing. Dit leverde 37 genomineerden op.

Landelijke TaalHeldenprijs 2018

De doelstelling van de TaalHeldenprijs was ten eerste de TaalHelden in het zonnetje zette. Ook willen we het brede publiek activeren en bewustwording creëren. Tot slot biedt de TaalHeldenprijs partners de mogelijkheid tot kennisuitwisseling.

We presenteerden alle kandidaten op de nieuwe website taalhelden.nl, als onderdeel van de publiekscampagne TaalHelden Publieksprijs 2018. De campagne lanceerden we in het najaar. Vanaf december 2018 kon gestemd worden op de favoriete TaalHeld. Met de provinciale en landelijke TaalHeldenprijs geven we lokaal, regionaal en landelijk aandacht aan de meest bijzondere inspanningen voor een geletterd Nederland.

H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden reikte in januari voor de vijfde keer de TaalHeldenprijzen uit. De jury, met onder andere schrijver Abdelkader Benali en tv-presentatrice Anita Witzier, koos uit 37 genomineerden 3 winnaars. De uitreiking van de TaalHeldenprijzen wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van de VriendenLoterij en Achmea.

Taalhelden in de media

De aanloop naar de verkiezing en de uitreiking zelf mocht rekenen op veel belangstelling. In totaal hebben 86 regionale en landelijke zenders en bladen redactionele aandacht besteed aan de TaalHelden. Onze Taalambassadeurs lieten via indringende portretten en interviews zien wat het betekent om moeite te hebben met lezen en schrijven. Onder andere OneWorld, Margriet, Tijd voor Max Algemeen Dagblad Tiel, Algemeen Dagblad Utrecht, RTV Oost, Omroep Brabant berichtten over de verkiezing. De uitreiking zelf werd bijgewoond door 460 aanwezigen; TaalHelden, Taalambassadeurs, partners en andere relaties. Veel landelijke media, waaronder 'Shownieuws' (SBS 6), 'Blauw Bloed' (EO), NOS, De Telegraaf, de Volkskrant en 'Koffietijd' (RTL 4), en sociale media deden verslag van de uitreiking.

Prinses Laurentien maakt winnaars bekend van TaalHeldenprijzen 2018.

Publiciteit in de media

Sterke en juiste zichtbaarheid voor de aanpak van laaggeletterdheid in de media is belangrijk. Artikelen in geschreven pers en items op radio en televisie houden het onderwerp op de politieke agenda. We stimuleren politici, beleidsmakers, organisaties en individuen in actie te komen voor een geletterd Nederland. Ook helpt media-aandacht ons bij het informeren van het Nederlandse publiek.

We benaderen daarom media voor vrije publiciteit. We zorgen voor eigen mediamomenten, zoals rondom de publicatie van onze onderzoeken. Ook haken we met inhoudelijke reacties aan op relevante nieuwsmomenten van anderen, waaronder Staat van het Onderwijs, het jaarlijkse rapport van de Onderwijsinspectie. Bij persvragen en interviewverzoeken vanuit de media werken we mee als dat bijdraagt aan het agenderen van het thema laaggeletterdheid.

Opiniërend

Om het belang van de aanpak van laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen, kwamen we op verschillende momenten opiniërend in de media:

- Onze directeur-bestuurder Geke van Velzen reageerde in een ingezonden brief in dagblad Metro uitgebreid op de Kamerbrief over de vervolgaanpak laaggeletterdheid.
- In april publiceerden verschillende media, waaronder dagblad Trouw, onze reacties op Staat van het Onderwijs (rapport van de Onderwijsinspectie) en Samen werken aan taal (adviesrapport van de Sociaal-Economische Raad).
- In juni publiceerden we ons eigen onderzoek Spreiding van laaggeletterdheid: inzicht in taal- en rekenvaardigheden per beroep, sector en type werkzoekende. Dat leverde meer dan 60 mediaproducties op, waaronder een artikel in Binnenlands Bestuur en items bij Hart van Nederland (SBS 6), Nieuwsuur (NPO 1) en Weekendshow (NPO

- Radio 1). Diezelfde maand publiceerde vakblad Sprank van Divosa een interview met één van onze onderwijskundigen.
- In juni publiceerde het Financieele Dagblad een ingezonden brief namens Mariëtte Hamer (voorzitter Sociaal-Economische Raad), onze directeur-bestuurder Geke van Velzen, Ton Heerts (voorzitter MBO Raad) en Jacco Vonhof (voorzitter MKB-Nederland).

Ervaringsverhalen

Vanzelfsprekend gaat de meeste media-aandacht uit naar de verhalen van ervaringsdeskundigen – onze Taalambassadeurs. Een mooi tv-optreden is dat van Taalambassadeur Rob in de BNNVARA-serie Typisch Groesbeek (NPO 2) in oktober. Hij praatte over de eerste 45 jaar van zijn leven vol angst en schaamte. En over de ommekeer in zijn leven sinds hij taallessen volgt. Het verhaal van Taalambassadeur Mandy en tienerzoon Jari werd geplaatst in jongerentijdschrift 7Days en op linda.nl. Mandy vertelt hoe zij als ouder haar laaggeletterdheid jarenlang verborg en hoe lastig ze dat vond met schoolgaande kinderen. Jari steekt in het interview niet onder stoelen of banken hoe trots hij is op zijn moeder, die nu op taallessen zit.

Lees: het verhaal van Taalambassadeur Mandy in Linda.

Rolmodel in GTST

Het is belangrijk dat er op televisie aandacht is voor het thema laaggeletterdheid. Zo herkennen mensen, die moeite hebben met lezen en schrijven, zichzelf en merken ze dat ze niet de enige zijn. In 2019 introduceerde RTL 4-soapserie Goede tijden, Slechte tijden een personage met laaggeletterdheid: nagelstyliste Shanti Vening. Stichting Lezen en Schrijven is benaderd om te helpen dit personage realistisch neer te zetten. Shanti heeft een leerachterstand die ze angstvallig verborgen houdt: ze is laaggeletterd en kan nauwelijks

lezen en schrijven. Haar ouders zijn niet sterk met taal en geven hier ook niets om en vonden het prima toen Shanti de middelbare school vroegtijdig verliet en aan het werk ging. In de serie haalt Shanti uiteindelijk met taalles haar taalachterstand in. Zo'n sterk tv-rolmodel helpt andere laaggeletterden om het onderwerp bespreekbaar te maken.

Shanti in GTST.

Ambassadeurs

Bekende Nederlanders kunnen met hun talent en bekendheid laaggeletterdheid onder de aandacht brengen bij een breed scala aan mensen, generaties en culturen. In 2019 maakten we een begin met een nieuwe groep ambassadeurs. We zijn trots op onze nieuwe ambassadeurs zanger/liedjesschrijver René Karst en presentator Kees Tol. Zij gaan zich de komende periode belangeloos inzetten voor een geletterd Nederland.

Kees Tol wordt ambassadeur van Stichting Lezen en Schrijven!

Renee Karst wordt ambassadeur van Stichting Lezen en Schrijven.

Ambassadeurs

Kees Tol

René Karst

Nieuwsbrieven

In onze nieuwsbrief delen we maandelijks de belangrijkste landelijke en regionale ontwikkelingen, resultaten en praktijkvoorbeelden. De nieuwsbrief kent provinciale edities en is bestemd voor partners en belangstellenden. De nieuwsbrief heeft ruim 11.024 abonnees.

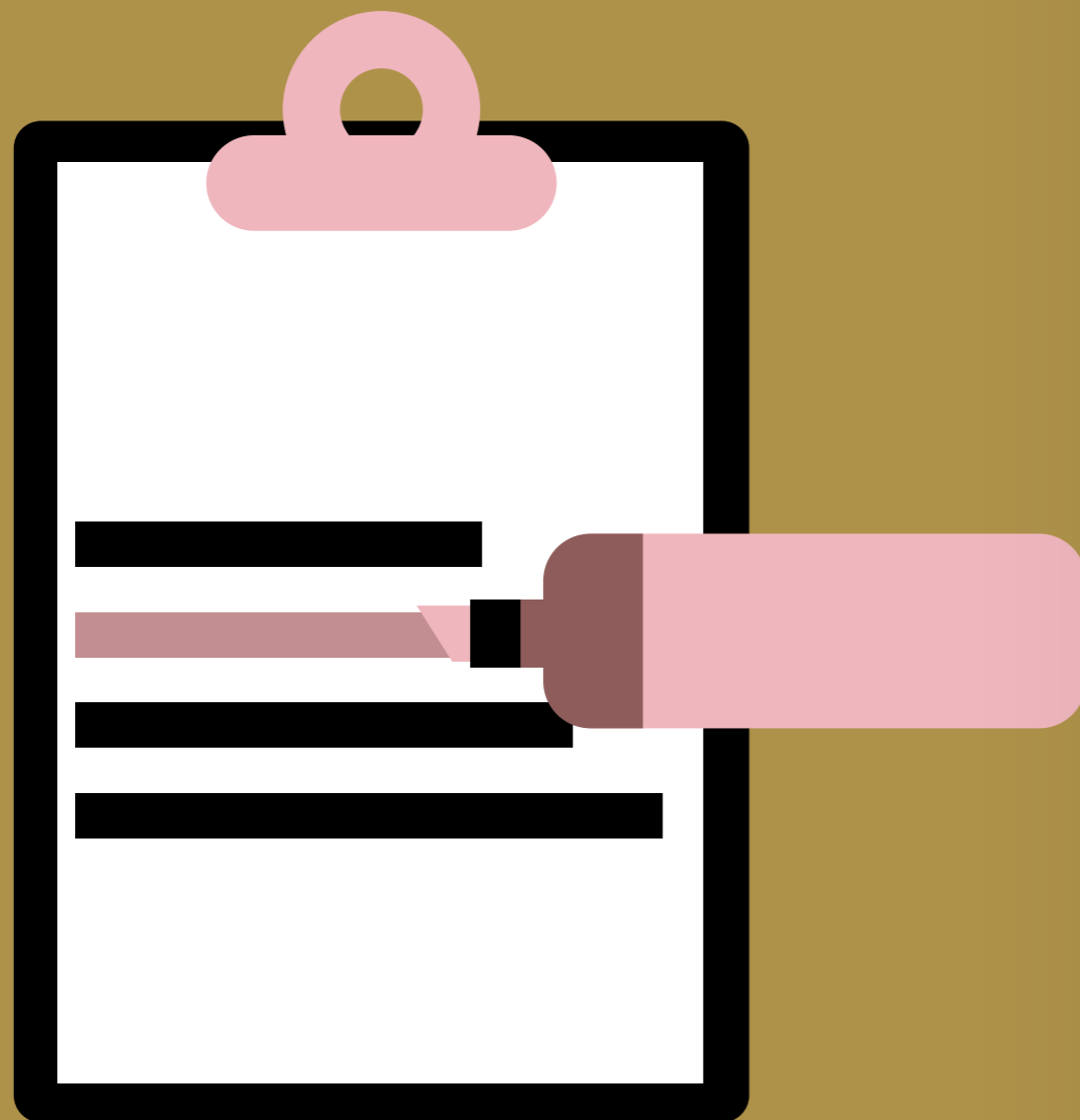
Social media

Via social media blijven volgers op de hoogte van de aanpak van laaggeletterdheid, onderzoeken, nieuws en praktijkvoorbeelden.

Voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven is er op Facebook en Instagram Ik wil leren.

Ik wil leren	23475		+ 20%
Stichting Lezen en Schrijven	17163		+ 40%
Stichting Lezen en Schrijven	9002		+ 5%
Stichting Lezen en Schrijven	8130		+ 55%
Ik wil leren	2248		+ 68%

Onderzoek en ontwikkeling

Onderzoeken 2019

Er wordt veel onderzoek gedaan naar omvang, preventie, oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid. Wist je bijvoorbeeld dat er 740.000 laaggeletterde werknemers in Nederland zijn? Of dat het niet goed kunnen lezen, schrijven, rekenen de laaggeletterde zelf zo'n 575 euro per jaar kost? Naast het uitvoeren van onderzoeken, lezen we ook mee op onderzoeken van andere organisaties. Een voorbeeld daarvan is het project Lezen ≠ Begrijpen.

Hieronder zie je een overzicht van onderzoeken en belangrijkste uitkomsten uit 2019:

Naam	Onderzoekers	Belangrijkste uitkomst	Publicatiedatum
Voel je goed! Eindrapportage van een effect- en procesevaluatie	ResCon Research and consultancy	Na deelname aan Voel je goed! zijn de deelnemers gemiddeld 2,8 kg afgevallen. De Body Mass Index (BMI) is gemiddeld met 1,1 kg/m ² en de tailleomvang met 3,6 cm afgenomen. Het betreft hier grote effecten. Het percentage deelnemers met ernstig obesitas is met 7,3% afgenomen.	April 2019
Eindevaluatie EVA	Maastricht University	Merendeel van de deelnemers aan de pilot EVA krijgt een beter toekomstperspectief. De deelnemers zien nieuwe kansen op de arbeidsmarkt, maar ook nieuwe opleidingskansen. 48% tot 73% van de deelnemers een verbetering ervaart op het gebied van sociale inclusie.	Mei 2019
Spreiding van laaggeletterdheid	Research-centrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), Maastricht University	Er is een grote groep laagopgeleiden die werkzoekend is en laaggeletterd en/of laaggecijferd is: maar liefst 25-50%. Deze mensen hebben minder kans op een baan. Werken aan basisvaardigheden is een randvoorwaarde en een belangrijke stap op weg naar een nieuwe toekomst. Werkgevers moeten meer werk maken van de aanpak van laaggeletterdheid. Vooral binnen de top 5 beroepsgroepen waar procentueel laaggeletterdheid en laaggecijferdheid het meeste voorkomt. Dat zijn schoonmakers, hulpkrachten in de bouw en industrie, productiemachinebedieners, hulpkrachten in de landbouw en keukenhulpen. Daarnaast toont het onderzoek aan dat meer dan een kwart van de laagopgeleide werkzoekenden grote moeite heeft met taal en/of rekenen.	Juni 2019
Herkennen, bereiken en activeren van mensen met onvoldoende basisvaardigheden	Lost Lemon & Muzus	Samen met 18 organisaties en de inhoudelijke kennis van Stichting Lezen en Schrijven zijn zij aan de slag gegaan met de vraag hoe je moeilijkere bereikbare doelgroepen beter kan herkennen, bereiken en activeren. Op basis van het onderzoek zijn gesprekscompassen ontwikkeld.	Juli 2019

Nieuwe onderzoeken die te maken hebben met laaggeletterdheid.

Instrumenten en Materialen

Om professionals bewust te maken van laaggeletterdheid en organisaties te ondersteunen in het bijscholen van laaggeletterden, ontwikkelen we samen met landelijke kennispartners en onderwijsinstellingen instrumenten en lesmaterialen.

Een greep uit ons aanbod:

Instrumenten

Voortgangstoetsen en vragenlijsten

De voortgang van laaggeletterden op basisvaardigheden en deelname aan de maatschappij wordt gemonitord via voortgangstoetsen en vragenlijsten.

Beide instrumenten laten deelnemers en partnerorganisaties van Taal voor het leven zien wat de vooruitgang van de deelnemers is. De voortgangstoetsen geven inzicht op lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. De vragenlijsten geven inzicht in de vorderingen van deelname in de maatschappij.

In 2019 is de voortgangstoets Rekenen geüpdatet en opnieuw gevalideerd, dit in samenwerking met Maastricht University en ALL Educatief.

Taalverkenners

Taalverkenners zijn papieren screeningsinstrumenten die ingezet worden als onderdeel van een intake bij een instantie. De Taalverkenner geeft een indicatie van laaggeletterdheid en bestaat uit een informatieve tekst en zes vragen. Aan de hand van de uitkomsten kan iemand worden doorverwezen naar een taalcursus.

In 2019 is naast de twee bestaande (gezondheid en dienstverlening) een derde Taalverkenner ontwikkeld: de Taalverkenner UWV. Deze wordt door uitkeringsinstantie UWV gebruikt rondom het aanvragen van een WW-uitkering.

De Taalverkenner UWV is gevalideerd in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam.

(Les)materialen

We ontwikkelen lesmateriaal waarmee laaggeletterden basisvaardigheden kunnen verbeteren. Het materiaal sluit aan bij het niveau van de doelgroep en behandelt thema's die dichtbij hen staan. Daarnaast is het ook geschikt voor begeleiding door zowel vrijwilligers als professionals. In 2019 is Succes! Digitale vaardigheden ontwikkeld, naast de bestaande taal- en rekenmaterialen in de serie Succes! Onze samenleving wordt steeds digitaal en complexer. Veel laaggeletterden hebben niet alleen moeite met taal en/of rekenen, maar zijn vaak ook niet digitaal vaardig genoeg om mee te kunnen doen. Uit onderzoek blijkt dat er behoefte is aan oefeningen op eenvoudig taalniveau om digitale vaardigheden te verbeteren. Het materiaal bestaat uit verschillende lesboekjes en een e-learning. Een papieren lesboekje maakt de leerstof laagdrempelig voor mensen die moeite hebben met taal. Met de e-learning kunnen zij wat ze geleerd hebben tegelijkertijd oefenen op een computer of smartphone.

Daarnaast is ook Succes! Rekenen uitgebreid.

Thematisch materiaal

Het meeste lesmateriaal is thematisch, vaak als cursus. De lesboekjes gaan over thema's die deelnemers interessant vinden en tegenkomen in hun dagelijks leven. In 2019 hebben we Voor jou en je Kind! ontwikkeld. Kinderen in taalarme gezinnen lopen een groter risico om op te groeien tot laaggeletterde volwassenen. Ouders hebben een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kind. Zij zijn zich daar niet altijd van bewust. De cursus Voor jou en je kind! biedt ouders daarom een steun in de rug bij het stimuleren van de taal- en schoolontwikkeling van hun kind en het onderhouden van contact met de school of opvang. Tijdens de cursus oefenen ouders onder andere gesprekken met een leerkracht en leren ze hoe ze interactief kunnen voorlezen. Hierdoor worden ouders zelf ook (taal)vaardiger.

Basistraining

Begin 2018 is gestart met herziening van de Basistraining. De herziening is in 2019 doorgevoerd. Trainers die de Basistraining geven, leren taalvrijwilligers hoe ze deelnemers begeleiden en coachen bij het oefenen met lezen, schrijven, spreken, rekenen of digitale vaardigheden. Ze oefenen bijvoorbeeld met het voorbereiden van een bijeenkomst voor de deelnemer(s). Ook laten zij de taalvrijwilligers kennis maken met geschikt lesmateriaal en een startpakket.

Leermap 2.0

De fysieke leermap is in de afgelopen jaren veelvuldig gebruikt, maar qua informatie verouderd. Om in kaart te brengen wat anders of beter kan, zijn enquêtes gehouden onder de gebruikers: trainers, vrijwilligers en collega's van Stichting Lezen en Schrijven. Belangrijkste conclusie: bied een deel van de inhoud digitaal aan. Het online platform Vrijwilligersnet is daarvoor zeer geschikt.

De herziening is samen met de trainers opgepakt. Zij werken met de map en hebben ervaring met alle onderdelen. Er is geschrapt en verplaatst, met behoud van de vertrouwde onderdelen. In 2020 ronden we de inhoudelijke herziening af en is de map in de nieuwe vorm verkrijgbaar via de bestelportal.

Studiedagen vrijwilligers

In 2019 organiseerden we verschillende studiedagen voor vrijwilligers, die zich inzetten als taalmaatje of taalbegeleider. De studiedagen worden jaarlijks zeer goed bezocht. De komende periode nemen we doel en invulling van de studiedagen onder de loep.

Het vertrekpunt is om de invulling van de studiedagen meer bij de betrokken organisaties neer te leggen, verspreid over het hele land. Ieder werkgebied vraagt om een specifieke invulling. Wanneer de (vrijwilligers-)organisaties gezamenlijk zorgdragen voor de studiedagen, ontstaat er meer samenwerking en is er meer gelegenheid tot het onderling uitwisselen van ervaringen. Onze rol verschuift dan van organiseren, naar begeleiden en adviseren. In 2020 onderzoeken we hoe

we deze nieuwe rol goed kunnen invullen.

Materialenwijzer

Een overzicht van alle materialen is terug te vinden in de Materialenwijzer. Deze praktische Materialenwijzer geeft een overzicht van actueel leermateriaal van diverse methoden, uitgeverijen en organisaties. Vrijwilligers kunnen dat gebruiken bij het begeleiden van deelnemers, voor de basisvaardigheden taal, digitale vaardigheden en rekenen en op verschillende niveaus. In 2019 is de Materialenwijzer geüpdatet.

De Materialenwijzer is ontwikkeld in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek.

de Materialenwijzer

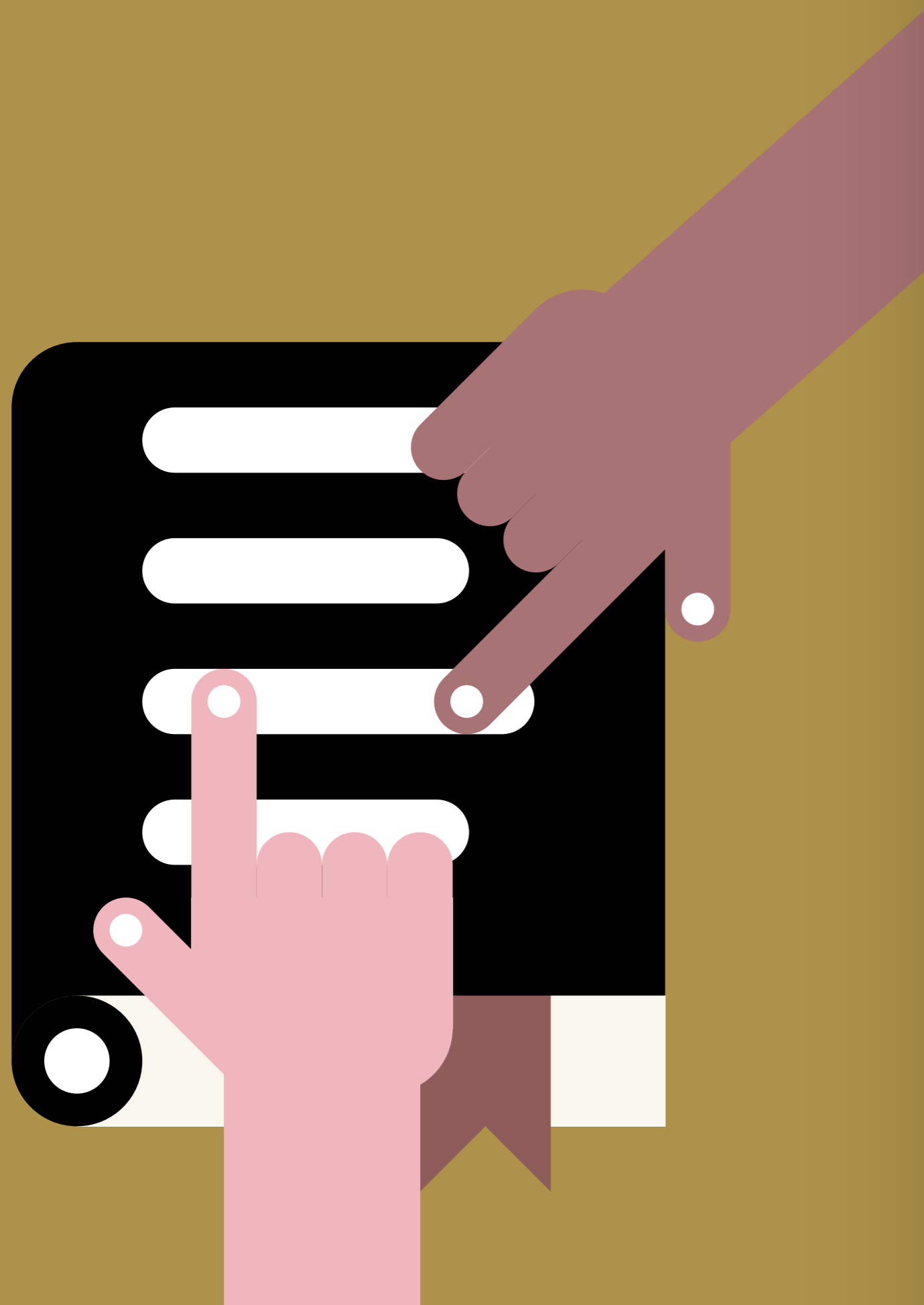
Adviescollectie

De Adviescollectie basisvaardigheden is een aanvulling op de Materialenwijzer. De collectie bevat naslagwerken voor vrijwilligers, leesboekjes voor deelnemers, en leermateriaal waarmee deelnemers onder begeleiding, maar ook zelfstandig kunnen werken.

De Adviescollectie kwam tot stand in nauwe samenwerking met Bureau BinnenBoord, NBD Biblion, Het Begint met Taal, non-formele taalaanbieders, bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen.

de Adviescollectie

Samenwerken

Samenwerkingspartners

We bundelen de krachten van overheden, kennisorganisaties, zakelijke partners en lokale samenwerkingspartners om laaggeletterdheid op ieders netvlies te houden en in het hele land de scholing te bieden die mensen verder helpt.

Netwerkpartners

We ondersteunden in 2019 actief vele lokale netwerken en openden samen met partners een groot aantal Taalhuizen. Gemeenten en bibliotheken speelden in veel van onze samenwerkingen een belangrijke rol. Wij ondersteunen onze partners in het vinden, opleiden en volgen van laaggeletterden. Ook werken we samen met onderzoeksinstituten, uitgeverijen en ontwikkelaars van lesmaterialen om effectief aanbod te ontwikkelen voor de aanpak van laaggeletterdheid op verschillende niveaus en thema's.

De Leescoalitie

De Leescoalitie wil dat zo veel mogelijk mensen lezer worden, zodat zij goed kunnen functioneren in onze geletterde samenleving. De Leescoalitie bestaat momenteel uit Stichting Lezen (voorzitter), Stichting Lezen en Schrijven, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, het Literatuurmuseum/ Kinderboekenmuseum, de Koninklijke Bibliotheek en Vereniging Openbare Bibliotheken. Samen bundelen we onze krachten om zoveel mogelijk mensen aan te zetten tot lezen en voorlezen.

Eind 2019 eindigde de landelijke campagne Lees Met Andermans Ogen. Binnen deze campagne zijn nieuwe activiteiten ontplooid – zoals de Mensenbieb – en is het thema via bestaande projecten en activiteiten van Leescoalitiepartners (en andere organisaties die zich aansluiten) onder de aandacht van een breed publiek gebracht.

Taalambassadeurs

We kunnen niet zonder Taalambassadeurs, onze (oud) cursisten en ervaringsdeskundigen. Zij delen vanuit hun eigen ervaringen aan uiteenlopende doelgroepen – van politici tot potentiële taalcursisten – hoe ingewikkeld het leven is als je basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen of spreken onvoldoende beheerst. Taalambassadeurs geven ons advies over projecten, publicaties, campagnes en evenementen. Ze schuiven regelmatig aan bij bedrijven en organisaties om advies te geven over het bereiken van laaggeletterden en de aanpak van laaggeletterdheid op de werkvloer. Ook geven ze advies om communicatie en diensten toegankelijker te maken voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. Dit alles doen we in nauwe samenwerking met Stichting ABC.

Financiële partners

We zijn er trots op dat onder meer Achmea, FondsNutsOhra, het KPN Mooiste Contact Fonds (zie pagina 22) en de VriendenLoterij zich aan ons hebben verbonden. Zij maken het mede mogelijk om jaarlijks TaalHelden in het zonnetje te zetten, Voel je goed! (zie pagina 17) en Succes! Digitale vaardigheden te ontwikkelen en meer laaggeletterden te bereiken. In 2019 werkten we verder samen met onder andere Scheltema, HEMA, Randstad, Ipskamp Printing, Driessen Foundation, Stichting Dioraphte, De Nieuwe Poort, ASR en SOSV.

VriendenLoterij

Het taboe rond laaggeletterdheid veroorzaakt vaak schaamte bij laaggeletterden. De jaarlijkse bijdrage van onze vaste partner de VriendenLoterij zetten we in om dit taboe te doorbreken en meer laaggeletterden te bereiken. Hiervoor ontwikkelen we innovatieve middelen en campagnes. Ook worden voor deze bijdrage onze Taalambassadeurs getraind en begeleid. Dankzij de bijdrage van de VriendenLoterij organiseren we daarnaast ook het jaarlijkse evenement de TaalHeldenprijs.

Achmea

Achmea verbindt zich al jaren aan Stichting Lezen en Schrijven en de aanpak van laaggeletterdheid in Nederland. Met een structurele bijdrage maken zij het mogelijk dat wij het thema zichtbaar maken in de samenleving. Dit gebeurt onder andere met de TaalHeldenprijs. Achmea zet zich ook binnen de eigen organisatie en klantenkring in voor toegankelijkheid en het gebruik van heldere taal. Sinds het begin van de samenwerking heeft Achmea haar verzekeringsvoorwaarden, brieven aan klanten en teksten op websites doorgelicht en vereenvoudigd. Daarnaast is het hun wens om in de toekomst de communicatie met hun klanten nog verder te vereenvoudigen.

FNO

FNO is de hoofdfinancier van Voel je goed! Behalve FNO maken ook ZIF, Lidl, Achmea, Ipskamp Printing en Fonds Taal maakt gezonder deze aanpak mogelijk.

Over ons

De organisatie

Stichting Lezen en Schrijven is een flexibele en energieke organisatie, waar we hart hebben voor laaggeletterden. We zijn een gedreven en ervaren team. Samen met partnerorganisaties, beleidsmakers, docenten en vrijwilligers bouwen we aan duurzame regionale netwerken om zo onze speerpunten en ambities te realiseren.

Het jaar 2019 was een transitiejaar. Een transitie van een eerste periode Tel mee met Taal tussen 2016 en 2019 naar een nieuwe aanpak laaggeletterdheid van de Rijksoverheid voor de jaren 2020 – 2024. Het programma Taal voor het leven stopte formeel gezien eind 2018, maar werd met een jaar verlengd. Halverwege 2019 werd duidelijk wat de overheid beoogt met het thema laaggeletterdheid. In 2019 schreven we een nieuwe subsidieaanvraag voor ondersteuning van de gemeenten in hun aanpak van laaggeletterdheid. Voor de interne organisatie werd vanaf september duidelijk wat de impact hiervan is. De gemeenten krijgen per 2020 de regierol bij de aanpak van laaggeletterdheid. We gaan gemeenten daar, de komende vijf jaar, vraaggericht bij ondersteunen. Er is gestart met een organisatie-ontwikkelingstraject om de organisatie klaar te maken voor haar nieuwe rol binnen de Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten (ALG) en de andere projecten en programma's die we graag willen uitvoeren om laaggeletterdheid te verminderen en voorkomen. Daarop dienende organisatiestructuur, functies, medewerkers, processen en systemen op aan te sluiten.

Activiteitgericht Werken

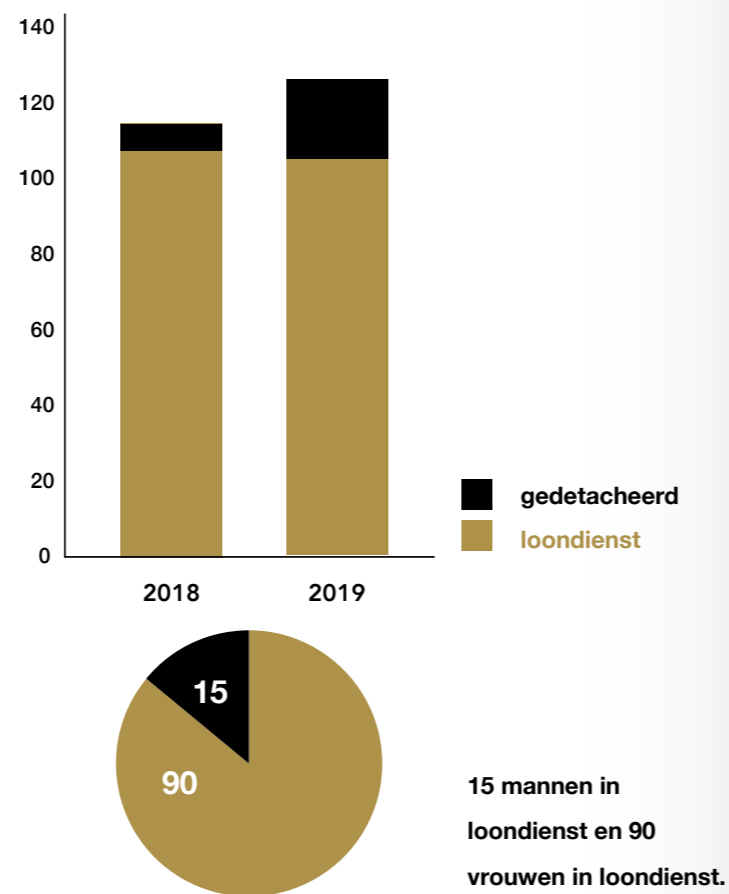
In 2019 verhuisde het hoofdkantoor van Stichting Lezen en Schrijven van de Parkstraat naar de Bezuidenhoutseweg 60 in Den Haag. Een nieuw kantoor, klein en compact, ingericht volgens de filosofie van Activiteitgericht Werken (AGW). AGW transformeert werk in iets wat je wilt doen, niet waar je moet zijn. Dat betekent geen vaste werkplek of bureau, maar op basis van het type werk een plek kiezen in een van de kantoorruimten. Hierdoor kunnen we met minder ruimte

effectiever werken. In 2020 evalueren we AGW, en als het nodig is zijn er aanpassingen. De medewerkers in de rayons werken doorgaans vanuit huis. In de meeste rayons worden daarnaast voor enkele dag(delen) per maand werkplekken voor de teamleden gehuurd, bijvoorbeeld bij een bibliotheek.

Team Lezen en Schrijven

Een bevlogen team is nodig om onze missie waar te maken. Eind 2019 stond de teller op 126 medewerkers, waarvan 105 in loondienst en 21 ZZP/gedetacheerd. In fte's zijn dit 92,55. Van hen waren 82,17 fte's in loondienst en 10,38 fte's ZZP/gedetacheerd. De verhouding man/vrouw bedroeg 90 vrouwen en 15 mannen (in loondienst). In 2019 waren er gemiddeld 89,2 fte's in loondienst.

In 2019 verwelkomden we 30 nieuwe enthousiaste collega's: 12 in loondienst, 16 op ZZP/gedetacheerde basis en twee stagiaires. Van 39 medewerkers namen we afscheid – waarvan 28 in loondienst. Het ziekteverzuim bedroeg gemiddeld 4,3%; dit is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde.

Ontwikkeling en werkplezier

Het afgelopen jaar hebben we binnen het team veel aandacht besteed aan (nog) beter projectmatig werken. We voeren steeds meer verschillende projecten tegelijkertijd uit, en daarbij is een eenduidige gestructureerde manier van samenwerking belangrijk.

De focus lag op de verdere professionele ontwikkeling op het vlak van projectmatig werken. Dat deden we met trainingen op het gebied van resultaatgericht werken in teams, gesprekstechnieken en projectmanagement.

We hebben flinke stappen gezet bij de monitoring van de voortgang op projecten. Met behulp van de Plan Do Check Act-cyclus zijn alle projecten zowel inhoudelijk als financieel beoordeeld en waar nodig bijgesteld.

Omdat we onze cultuur willen voeden en versterken, hebben we het afgelopen jaar ook tijd en aandacht besteed aan werkplezier, samenwerken, collegiale sfeer en betrokkenheid bij werk en organisatie.

Taalambassadeurs

Taalambassadeurs weten uit eigen ervaring hoe het is om niet te kunnen lezen en schrijven. Deze ex-laaggeletterde vrijwilligers zorgen met hun ervaringsverhalen voor bijzondere bijdragen aan lokale en landelijke bijeenkomsten. Taalambassadeurs volgen een korte (communicatie)training zodat ze uiteenlopende doelgroepen, van politici tot laaggeletterden, goed kunnen vertellen hoe belangrijk het is om over goede basisvaardigheden te kunnen beschikken.

Samen met de stichting ABC zijn we erg blij met de inzet van deze Taalambassadeurs. Voor hun werkzaamheden ontvangen de Taalambassadeurs een onkosten- en reiskostenvergoeding volgens de richtlijnen van de Belastingdienst.

Vrijwilligers

In 2019 zijn er 6.784 nieuwe vrijwilligers getraind via Taal voor het leven. Deze vrijwilligers werken vanuit lokale partnerorganisaties, ze zijn geen vrijwilligers

van Stichting Lezen en Schrijven.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (or) heeft sinds maart 2019 vijf nieuwe leden met een vertegenwoordiging vanuit verschillende functies en teams.

In de wandelgangen

'Een goede organisatie is een verbinding, geen mengsel' is het motto van de or. Als de organisatie en werknemersbelangen in evenwicht zijn, kan de directeur-bestuurder de beste beslissingen nemen. Het afgelopen jaar stond het contact met de medewerkers voor ons daarom centraal. Door goed op de hoogte te zijn van wat er speelt en dit in te brengen in de overleggen met de bestuurder, zorgen we samen voor de randvoorwaarden om de beste beslissingen te kunnen nemen. Het nieuwe vaste agendapunt 'In de wandelgangen' tijdens de overleggen met de directeur-bestuurder is een directe vertaling daarvan.

Verhuizing

Deze or-overleggen waren voor beide partijen nieuw in deze samenstelling en we hebben begin 2019 dan ook veel geleerd. De aanpak van de verhuizing naar de Bezuidenhoutseweg is daar een voorbeeld van. We hebben ons als or wel eens overvallen gevoeld door de snelheid van handelen van het MT, maar vonden elkaar in de dialoog en hebben het project goed kunnen afstemmen. Een mooie illustratie van de lerende organisatie Lezen en Schrijven.

Organisatie-ontwikkeltraject

De met elkaar opgedane kennis was hard nodig, want in 2019 is het organisatie-ontwikkeltraject in gang gezet. Het is een grote voorgestelde verandering in de dienstverlening en werkwijze van de organisatie met gevolgen voor rollen en functies van de medewerkers. De or heeft zich meteen tot doel gesteld om de medewerkers zoveel mogelijk te betrekken bij dit traject. Onze leidraad was draagvlak in combinatie met zorgvuldigheid. We schoven aan bij overleggen van teams en functiegroepen en lieten via intranet en mail

weten benaderbaar te zijn voor vragen en informatie.

Eind 2019 is een adviesaanvraag voor fase 1 van het traject bij de or neergelegd. Verandering in de topstructuur en omschrijving van de kern van de verandering waren daarvan onderdeel. De or heeft zich met zorg op de inhoud gestort. Onder andere is een externe adviseur in de arm genomen om ons van gedegen advies te voorzien. Daarnaast is alle input vanuit de medewerkers meegenomen bij de vormgeving van het advies. Begin 2020 is het advies fase 1 aan de directeur-bestuurder voorgelegd.

In 2020 wordt ook de in 2019 ingezette fase 1 van het organisatie-ontwikkeltraject ten uitvoer gebracht. Fase 2 en 3 worden ter advies en instemming aan de or voorgelegd.

Bestuur en raad van toezicht

Stichting Lezen en Schrijven (statutaire naam) is een onafhankelijke stichting gevestigd in Den Haag. De stichting heeft een dagelijks bestuur bestaande uit een directeur-bestuurder. Daarnaast is er een raad van toezicht. In 2019 zijn de statuten niet gewijzigd.

Bestuur

Geke van Velzen is als directeur-bestuurder verantwoordelijk voor het:

- dagelijks bestuur van Stichting Lezen en Schrijven;
- formuleren van het strategisch beleid van de stichting;
- opstellen en uitvoeren van de visie op korte en lange termijn.

Met deze inrichting onderschrijft de stichting de maatschappelijke normen voor 'goed bestuur': de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen (voorheen Code Wijffels). Die bepaalt onder meer:

- de scheiding tussen bestuur en toezicht;
- een vastgesteld reglement voor bestuur en raad van toezicht;
- een door alle bestuursleden, medewerkers, freelancers en stagiaires ondertekende gedragscode;
- de publicatie van jaarverslagen, inclusief jaarrekeningen (inclusief controleverklaring) op de website
- het vrijwilligersbeleid, met daarin onder meer beschreven de activiteiten die vrijwilligers uitvoeren, de communicatie met de vrijwilligers en de mogelijke vrijwilligersvergoeding.

De directeur-bestuurder vormt samen met de manager Programma's en Innovatie en de manager Bedrijfsvoering het managementteam van de organisatie. In 2019 is Fokke Aukema aangesteld als manager Programma's en Innovatie. Aukema vertrok in december 2019. Wietske Kuipers vervulde de functie van manager Bedrijfsvoering.

Raad van toezicht

Stichting Lezen en Schrijven onderschrijft de maatschappelijke normen voor 'goed bestuur'. De raad van toezicht speelt daarbij een belangrijke rol en houdt, zoals de naam ook zegt, toezicht op het beleid, de algemene gang van zaken van de maatschappelijke normen voor 'goed bestuur', en de algemene gang van zaken van de stichting. De raad benoemt de directeur-bestuurder.

In 2019 bestond de raad van toezicht uit:

- Mariëtte Hamer (voorzitter), voorzitter SER
- Tof Thissen (toegetreten per 1 januari 2019), directeur UWV Werkbedrijf
- Sheila Sitalsing, journaliste en columniste
- Joost Farwerck, operationeel directeur KPN
- Simone Heidema, oprichter en CEO CPI Risk Finance Governance
- Pieter Cortenbach, partner en eigenaar Vanderkruis

Door de gemengde samenstelling is de raad een verbindende schakel tussen stichting en maatschappij. De leden spelen in hun eigen vakgebied een

toonaangevende rol, zijn begaan met maatschappelijke thema's en erkennen het belang van geletterdheid. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden twee leden die de auditcommissie vormen.

De leden worden benoemd voor een periode van drie jaar. Daarna kunnen ze opnieuw voor drie jaar worden benoemd. De directeur-bestuurder en toezichthouders hebben geen nevenfuncties die conflicteren met de belangen van de stichting.

Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht en de directeur-bestuurder zijn in 2019 viermaal bijeengekomen. Ook de auditcommissie is viermaal bijeengekomen. Minimaal jaarlijks staat de raad van toezicht stil bij (de beheersing van) de risico's van de stichting. De raad keurde de jaarrekening, begroting, kwartaalcijfers en mandaatregeling goed. Ook het jaarplan en de monitoring- en onderzoeksresultaten zijn besproken. Daarnaast zijn de leden van de raad van toezicht betrokken bij de keuze voor nieuwe huisvesting.

Honorering directeur-bestuurder en leden van de raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht doen hun werkzaamheden onbezoldigd. Dat betekent dat ze er geen geld voor krijgen. De directeur-bestuurder ontvangt wel een salaris van de stichting. Dat salaris is door de raad van toezicht goedgekeurd en valt binnen de normen van de Wet normering topinkomens (WNT) voor topfunctionarissen binnen (semi) publieke organisaties. De leden van de raad van toezicht en het bestuur mogen de onkosten voor reis en verblijf en zakelijke onkosten die zijn gemaakt ten behoeve van Stichting Lezen en Schrijven, declareren. In 2019 maakte de raad daar geen gebruik van.

Prinses Laurentien, oprichter Stichting Lezen en Schrijven

Sinds 2001 zet H.K.H Prinses Laurentien der Nederlanden zich in voor de bevordering van geletterdheid. In 2004 is op haar initiatief Stichting Lezen en Schrijven opgericht. Met de oprichting wilde prinses Laurentien zo veel mogelijk partijen verbinden die al actief waren, of zouden moeten zijn, op het gebied van laaggeletterdheid. Want ondanks het hoge aantal laaggeletterden, werd het destijds niet als serieus maatschappelijk vraagstuk erkend.

In 2009 is Prinses Laurentien benoemd als Speciaal Gezant Geletterdheid voor UNESCO, waarmee ze zich wereldwijd inzet voor de problematiek van laaggeletterdheid.

In 2014 volgde Marja van Bijsterveldt de prinses op als voorzitter van Stichting Lezen en Schrijven. Prinses Laurentien zelf werd erevoorzitter, een functie die ze eind 2017 neerlegde. De stichting en haar oprichter werken nog steeds nauw samen. Zo reikt de prinses jaarlijks de TaalHeldenprijs uit.

Prinses Laurentien

Financiën

Samenvatting financiële resultaten, inclusief toelichting inkomsten

Stichting Lezen en Schrijven financiert haar activiteiten met publieke en private baten. De verhouding van de verdeling van deze baten is 95% publiek en 5% privaat.

Baten

De totale inkomsten (som van de geworven baten) in 2019 bedragen € 12.309.991. Dat is € 1.016.943 lager dan in 2018 en € 1.640.209 lager dan begroot voor 2019. De afwijking ten opzichte van de begroting komt door een onderbesteding in zowel personele lasten als materiële lasten binnen Taal voor het leven. Reden hiervan is onder andere de doorwerking van de latere start van dit project (voorjaar 2016). Ook speelde mee dat er bij de start van Taal voor het leven eerst lokale netwerken opgezet moesten worden. Pas daarna werd het stimuleren van de aanpak van laaggeletterdheid via projecten binnen die netwerken met een gerichte bijdrage (de zogenaamde vliegwielbijdragen) mogelijk. Ook speelde een rol dat in 2019 partijen in het werkveld in afwachting waren van het nieuwe landelijk beleid. In overleg met de ministeries van OCW, SZW en VWS is afgesproken dat voor het overgebleven budget een nieuwe aanvraag zal worden gedaan om de werkzaamheden vanuit Taal voor het leven af te ronden en de organisatie voor te bereiden op de veranderende taak voor het Landelijk Ondersteuningsprogramma.

Baten van subsidies

De subsidies van overheden bedragen in 2019 € 11.708.567. Deze subsidies zijn voornamelijk bestemd voor: het programma Taal voor het leven (actielijn 1 Tel mee met Taal, inclusief de Week van de Alfabetisering actielijn 5; ministeries van OCW, SZW en VWS), de pilot Educatie voor Vrouwen met Ambitie (actielijn 4 Tel mee met Taal, ministerie van OCW) en het project Ervaringsdeskundigen in Rotterdam.

Baten van organisaties zonder winststreven

In totaal heeft Stichting Lezen en Schrijven in 2019 € 237.736 verantwoord als baten van organisaties zonder winststreven. Deze baten zijn ontvangen van

onder andere Zorg Innovatie Forum, Fonds NutsOhra en UNESCO. De gerealiseerde baten zijn in 2019 € 200.884 lager dan begroot. Dit komt voornamelijk door een naar beneden bijgestelde bijdrage van het Zorg Innovatie Forum.

Baten van loterijorganisaties

De baten van loterijorganisaties bedragen in 2019 € 235.193. Dit bedrag is verkregen van de VriendenLoterij. Stichting Lezen en Schrijven besteedt deze baten aan agendering, projecten en activiteiten die niet volledig gefinancierd worden vanuit subsidies. De samenwerking met de VriendenLoterij is in 2016 positief geëvalueerd en is verlengd tot en met 2021. De jaarlijkse vaste bijdrage is € 200.000. In 2019 bedraagt de aanvullende opbrengst uit de kwartaalafdrachten en extra trekking € 35.193.

Baten van bedrijven

In 2019 is € 109.800 als baten van bedrijven verantwoord, afkomstig van o.a. Achmea, Randstad, HEMA en boekhandel Scheltema. Ondanks de inspanningen op het gebied van fondsenwerving blijkt de realisatie van (ongeoormerkte) baten van bedrijven naast de grote subsidiestroom lastig.

Baten van particulieren

De in 2019 ontvangen baten van particulieren bedragen € 10.695. Evenals bij de realisatie van de baten van bedrijven is het ook hier, ondanks inspanningen, moeilijk om de begrote baten te realiseren.

Lasten

De totale lasten bedragen in 2019 € 12.130.912. Deze lasten bestaan uit de bestedingen aan de doelstellingen, wervingskosten en de kosten beheer en administratie. De gerealiseerde lasten zijn € 1.814.552 lager dan begroot.

Besteed aan de doelstellingen

De bestedingen aan de doelstellingen betreffen de doorbelaste organisatiekosten en de gerealiseerde materiële lasten. In 2019 is € 11.873.647 besteed aan

de doelstellingen. Dit is € 1.782.556 lager dan begroot, voornamelijk doordat in de uitvoering van Taal voor het Leven eerst de infrastructuur en de netwerken neergezet moesten worden, voordat de vliegwieltbijdragen zinvol besteed konden worden (zoals hierboven onder de baten van subsidies is toegelicht). De uitgaven die in 2019 nog niet zijn gedaan, zullen in 2020 gerealiseerd worden.

De bestedingen aan de doelstellingen van € 11.873.674 bestaan uit de doorbelaste organisatiekosten (€ 8.233.809) en materiële lasten (€ 3.662.425).

Wervingskosten

De kosten voor eigen fondsenwerving bedragen in 2019 € 87.773. Hiervan is € 65.185 bestemd voor de doorbelaste organisatiekosten, terwijl € 22.588 is bestemd voor de materiële kosten van de fondsenwerving.

Kosten beheer en administratie

De totale organisatiekosten (waaronder de personeelslasten, afschrijvingen, huisvestingslasten, kantoorlasten en algemene lasten vallen) bedragen in 2019 € 8.468.486. Deze organisatiekosten zijn € 744.514 lager dan begroot, voornamelijk door lagere personeelskosten en lagere huisvestingskosten. De kosten beheer en administratie (€169.492) bestaan voornamelijk uit personeelskosten van directie en personeel binnen de bedrijfsvoering en ook bedrijfskosten die niet specifiek aan een project toe te wijzen zijn.

Resultaat

Het resultaat bedraagt € 177.798 positief. Ten opzichte van de begroting is dit € 175.060 hoger dan begroot. Dit komt voornamelijk doordat de kosten van beheer en administratie volledig zijn doorbelast aan de lopende programma's. Het overschot van de ongeoormerkte baten zijn toegevoegd aan de reserve ter dekking van bedrijfsrisico's.

Beleggingen

Stichting Lezen en Schrijven belegt niet met haar gelden en heeft geen beleggingsbeleid.

Reserves en fondsen

Stichting Lezen en Schrijven besteedt zo veel mogelijk van haar middelen direct aan de doelstellingen. Wel heeft Stichting Lezen en Schrijven een tweetal reserves op de balans staan.

Continuïteitsreserve

Opgebouwd om potentiële risico's op te vangen in de bedrijfsvoering zoals:

- Ongedekte werkzaamheden;
- Productiviteitsverlies;
- Niet dekkende tarieven;
- De noodzaak van Co financiering voor het verkrijgen van subsidies;
- Potentiele P&R risico's en de noodzaak tot crisiscommunicatie;
- Verliezen door overige zaken.

Als buffer om deze en potentieel andere risico's het hoofd te bieden verwachten wij een reserve van ca. € 1.466.000 nodig te hebben. Op dit moment is er € 1.019.849 beschikbaar in de continuïteitsreserve. Hiermee is de reserve ontoereikend en deze wordt de komende jaren aangevuld tot het gewenste niveau.

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve (€ 40.000) is gevormd uit vrij ontvangen gelden en is door de raad van toezicht bestemd voor specifieke doelstellingen in de komende jaren. Voornamelijk kosten van een verhuizing na afloop van het huidige huurcontract in Den Haag en aanschaf van software voor de bedrijfsvoering. Het benodigde niveau van de bestemmingsreserve verwachten wij over 5 jaar op ca. € 200.000. Deze reserve is momenteel ontoereikend en wordt de komende jaren aangevuld. De kosten waar deze reserve voor wordt opgebouwd worden niet op korte termijn verwacht. Daarom is er voor gekozen om het volume van de reserve omlaag te brengen ten opzichte van 2018 en het restant toe te voegen aan de continuïteitsreserve.

Bestemmingsfonds

Het saldo van het bestemmingsfonds (€ 7.000) is bestemd voor de uitreiking van de TaalHeldenprijzen

2019 in maart 2020. Deze bijdrage is mogelijk gemaakt door Achmea.

Risico's en onzekerheden

Om financiële risico's te beheersen, maakt Stichting Lezen en Schrijven met al haar opdrachtgevers afspraken over (wettelijke) verplichtingen, de monitoring van resultaten en verantwoording. Door interne procedures zorgen we ervoor dat we hieraan kunnen voldoen. De projectbudgetten worden gemonitord volgens een planning & control-cyclus. Periodiek wordt met de budgethouders gekeken naar de begroting, de realisatie ten opzichte van de begroting en de verwachte kosten voor de komende periode. Ook vindt er een koppeling plaats tussen de inhoudelijke voortgang en de financiële realisatie. Voor het project Tel mee met Taal maakten we in 2019 elk kwartaal een inhoudelijke en financiële voortgangsrapportage op, die we met de stuurgroep vanuit de ministeries bespreken.

Meting inhoudelijke resultaten

De inhoudelijke resultaten van Stichting Lezen en Schrijven worden periodiek gemeten. Per opdrachtgever is een afspraak gemaakt over de wijze van resultaatmeting. Maastricht University monitort bijvoorbeeld de voortgang van Taal voor het Leven-cursisten. Andere onderzoeksinstellingen, zoals Ecorys en het Verwey-Jonker Instituut, monitoren in opdracht van het Rijk de resultaten die Stichting Lezen en Schrijven boekt met Tel mee met Taal. Deze evaluaties zijn onderdeel van het gesprek met de verschillende financiers en de raad van toezicht.

Tel mee met Taal is verreweg het grootste project van Stichting Lezen en Schrijven. De afhankelijkheid van de subsidie voor dit project is dan ook groot. De subsidie liep aanvankelijk van 2016 tot en met 2018. Voor 2019 was hiervoor een aanvullende subsidie gekomen, zodat het ministerie van OCW nog extra tijd heeft om zijn plannen af te ronden rondom de vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024. Eind 2019 verleende het ministerie een subsidie aan Stichting Lezen en Schrijven voor de periode 2020-2024 met een totale waarde van € 34.750.000.

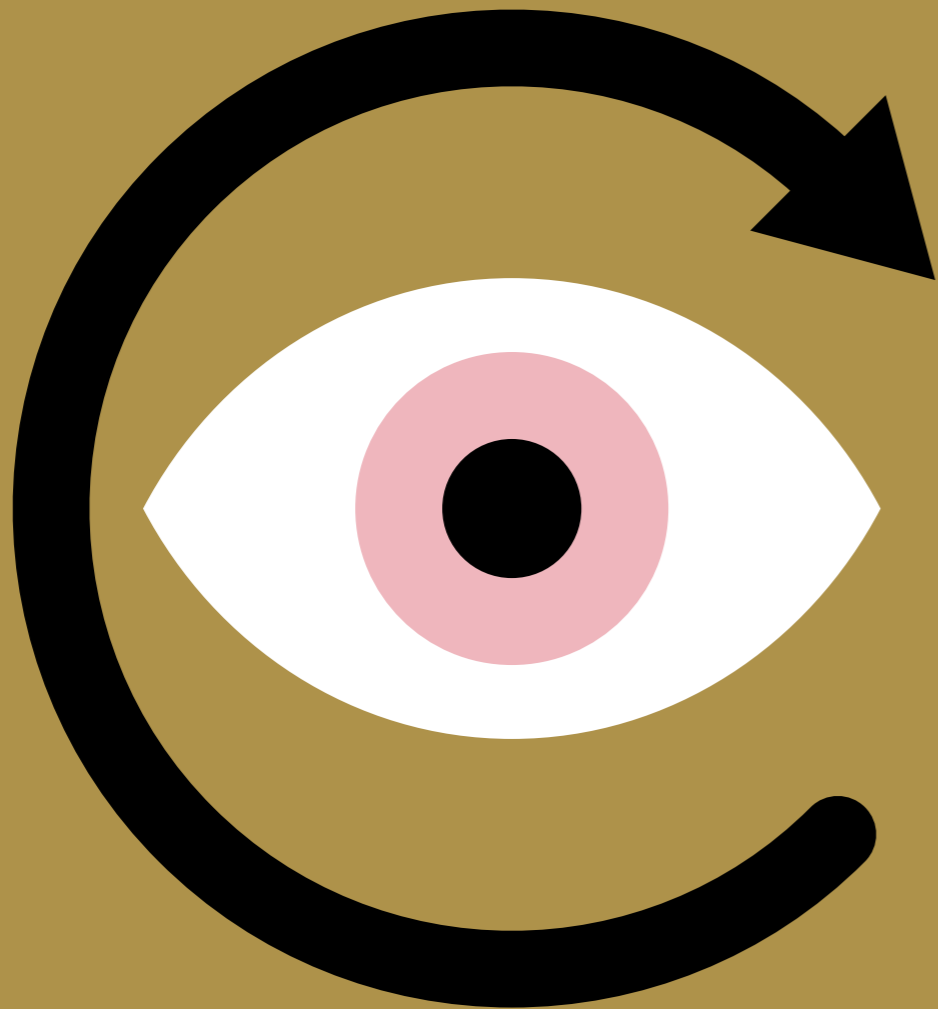
Koers uitzetten

Daarom is Stichting Lezen en Schrijven volop aan de slag om haar koers voor de komende jaren verder uit te zetten, zoals uitgezet in het Meerjarenplan 2020-2014. Daarin voorzien we de komende jaren meer diversiteit in de geldstromen krijgen, zodat we minder afhankelijk zijn van de Tel mee met Taal subsidie. Het doel hierbij is om ook in de toekomst landelijke relevante organisatie te blijven en daarnaast een duurzame en financieel gezonde organisatie te zijn en te blijven.

Gebeurtenissen na balansdatum

In 2020 is ook in Nederland Corona uitgebroken en dit heeft een significante impact op de samenleving. De Stichting Lezen en Schrijven verwacht echter deze situatie met de huidige financiering goed te kunnen doorstaan.

Vooruitblik

Organisatie

Laaggeletterdheid in Nederland terugdringen, waarbij de regie bij de gemeenten komt te liggen, vraagt om een andere manier van werken en organiseren. We gaan de gemeenten ondersteunen bij deze aanpak. En dat betekent voor ons een omslag in ons werk en dat vraagt ook om andere competenties van medewerkers.

Stichting Lezen en Schrijven heeft in de jaren 2016-2018 en 2019 uitvoering gegeven aan actielijn 1 (lokale netwerkaanpak) van het Actieprogramma Tel mee met Taal. Nadat eind 2017 de kwantitatieve doelstellingen van het programma grotendeels waren bereikt, hebben we in de resterende programmaperiode in overleg met het programmateam nadruk gelegd op de meer kwalitatieve doelstellingen. Toen de Minister van OCW aankondigde dat 2019 een tussenjaar zou worden in aanloop naar een nieuwe beleidsperiode, is de subsidieperiode met een jaar verlengd en zijn de doelstellingen verder aangescherpt en geactualiseerd. De bereikte resultaten over de hele programmaperiode (2016-2019) zijn terug te vinden in de uitgebreide voortgangsrapportages die we ieder kwartaal hebben opgesteld en besproken met het programmateam.

In de loop van 2019 werd duidelijk dat een deel van de toegekende middelen (waaronder de vliegwielbijdrage die oorspronkelijk bedoeld was om lokale projecten een vliegende start te geven) niet volledig besteed konden worden. Dit was onder andere het gevolg van een afwachtende houding vanuit het veld in afwachting van de nieuwe beleidsdoelstellingen en bestuurlijke afspraken.

Langdurig beleid dat werkt

De komende jaren gaan we aan de slag met een duurzame en doelgerichte aanpak. We zijn daarbij steeds op zoek naar nieuwe oplossingen. We blijven gemeenten ondersteunen in de lokale aanpak van laaggeletterdheid. En we gaan de komende jaren nieuwe programma's ontwikkelen.

We richten ons daarbij op de verbinding tussen drie domeinen: onderwijs en educatie, het sociaal domein

en het domein van de arbeidsmarkt, waar het gaat om een leven lang ontwikkelen. Het is belangrijk om laaggeletterdheid in alle drie de gebieden in het beleid op te nemen en daar acties aan te verbinden. Dan ontstaat er samenhang: een netwerk waarin onder meer welzijnsorganisaties, schuldhulpverlening, sociale diensten en educatie-instellingen elkaar weten te vinden en te versterken.

Aan de slag

Samen met verschillende partners en ervaringsdeskundigen doen we onder andere het volgende:

Verminderen van laaggeletterdheid

- Laaggeletterdheid op de agenda zetten bij publiek en politiek. Een positieve leercultuur voor volwassenen stimuleren waarin zij zich een leven lang kunnen ontwikkelen.
- Gemeenten adviseren bij het opzetten en uitvoeren van een samenhangende aanpak van laaggeletterdheid. De gemeente heeft de regie en wij werken vraaggericht.
- Met het Groeimodel aanpak laaggeletterdheid gemeenten ondersteunen bij regionale en lokale beleidsontwikkeling. Het model helpt om doelen en verbeterpunten vast te stellen voor een goede integrale aanpak.
- Toegankelijk taalaanbod voor volwassenen bevorderen. Met voldoende formeel en non-formeel lesaanbod van goede kwaliteit, dat aansluit op wat iedereen nodig heeft.
- Onze diensten, producten en expertise doorontwikkelen. Zoals lesmaterialen, screeningsinstrumenten en trainingen voor professionals en vrijwilligers.
- Werkgevers ondersteunen om aan de slag te gaan met laaggeletterdheid. Zodat werknemers op de werkvloer kunnen werken aan hun basisvaardigheden.

Voorkomen van laaggeletterdheid

- Extra aandacht geven aan laaggeletterdheid binnen het gezin: kinderen stimuleren meer te lezen en ouders bereiken die moeite hebben met taal.
- Bevorderen van een integrale gezinsaanpak bij gemeenten door preventie en curatie meer aan elkaar te verbinden en de netwerken die daarbij horen.
- Bevorderen van meer investeringen in het taal- en rekenonderwijs. Zodat het aantal kinderen dat met een te laag taalniveau van school komt krimpt en een nieuwe generatie peuters zonder taalachterstand aan de basisschool begint.

Toegankelijke dienstverlening

- Samen met ervaringsdeskundigen, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties helpen om hun dienstverlening toegankelijk te maken voor laaggeletterden. Begrijpelijke communicatie is de norm.

Onze kennis en expertise stellen we beschikbaar voor gemeenten en andere partners. Dit doen we bijvoorbeeld via bijeenkomsten en door praktijkvoorbeelden te delen. Samen met Movisie starten we een expertisecentrum op het gebied van basisvaardigheden voor partners in het veld.

Programma's en projecten

Taal voor het leven

In 2020 blijven we ons samen met gemeenten, organisaties, bedrijven, docenten en vrijwilligers inzetten om de (taal)netwerken te verstevigen. Voor de borging is de regierol van de gemeenten onmisbaar. Met verschillende landelijke organisaties bespreken en verkennen we hoe we vanaf 2020 verder kunnen samenwerken en de best mogelijke ondersteuning bieden.

Empowerment

In 2020 leggen we de laatste hand aan het Empowermentprogramma. Deze is in 2020 beschikbaar in het hele land. Op de agenda staan enkele pilots met Taalhuizen. In deze pilots gaan we in de praktijk

uitproberen hoe Taalhuizen het empowermetaanbod het beste kunnen integreren in hun totale lesaanbod. Ook gaan we binnen enkele gemeenten een onderzoek doen naar het empowermetaanbod. Dat onderzoek sluit aan op de doelgroepenanalyse die de overheid momenteel uitvoert.

Aandacht voor laaggeletterde vrouwen en empowerment is integraal onderdeel van de nieuwe Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten. De ontwikkelde materialen zullen via die weg beschikbaar blijven. Daarnaast verkennen we toekomstige samenwerkingen en bekijken we voorstellen voor nieuwe projecten.

Voel je goed!

Doel is om Voel je goed! in 2020 als erkende leefstijlinterventie op te nemen in het online platform (RIVM). Erkende interventies zijn programma's en activiteiten die voldoen aan belangrijke kenmerken voor succesvol werken aan de gezonde leefstijl van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen.

Gemeenten en organisaties kunnen bij ons terecht voor advies, materiaal en training van diëtisten en zorgen zelf voor aanvullende financiering, passend bij het (gemeentelijk) beleid. In de loop van 2020 wordt duidelijk of Voel je goed! opgenomen wordt als erkende leefstijlinterventie.

Een andere wens rondom Voel je goed! is (meer) samenwerking met zorgverzekeraars. Daarvoor nodigen we hen in 2020 uit. Samen onderzoeken we wat we voor elkaar kunnen betekenen rondom de (preventieve) zorg aan laaggeletterde verzekerden.

Agendering

We hebben in 2019 veel bereikt, en daar zijn we trots op. Komend jaar zetten we in op:

- Toename en verdieping van kennis over laaggeletterdheid bij een breed publiek, het vaker herkennen van laaggeletterdheid in eigen (werk) omgeving.
- Doorbreken van het taboe op laaggeletterdheid.
- Inspireren van mensen om actief een bijdrage te

leveren aan een geletterd Nederland, door ofwel aan eigen taalvaardigheid te werken ofwel door een ander te helpen in taalbevordering.

We richten ons op de brede doelgroep geïnteresseerden om het vraagstuk rond laaggeletterdheid te agenderen. Daarnaast richten we ons specifiek op: diverse groepen laaggeletterden, gemeenteambtenaren, professionals, werkgevers, landelijke overheid, politiek en media.

Online community

We bouwen een online community voor laaggeletterden. Een platform om te leren, met relevante tips en waar je ervaringen en interesses kunt uitwisselen.

TaalHeldenprijzen 2019

In het eerste kwartaal van 2020 reiken we de TaalHeldenprijzen 2019 uit. De aanloop naar en de uitreiking van de prijzen zelf gebruiken we om media-aandacht te genereren voor laaggeletterdheid.

Doorlopende campagne

Om laaggeletterdheid structureel onder de aandacht te brengen en het herkennen van laaggeletterdheid door een breed publiek te bevorderen, ontwikkelen we een doorlopende communicatielijijn.

Onderzoek

Ook in 2020 gaan we door met onderzoek en publicatie van resultaten. We houden laaggeletterdheid onderwerp van gesprek bij publiek en politiek. De belangrijkste onderzoeken op de agenda zijn:

- *Verkenning digitale inclusie en laaggeletterdheid*
Hoe gaan laaggeletterden om met het doen van online aankopen en het gebruik van kortingsacties? Welke belemmeringen ervaren zij hierbij? Via deze verkenning willen we kijken hoe we laaggeletterden beter kunnen ondersteunen om de online wereld begrijpelijker te maken.
- *Laaggeletterdheid en jongeren*
Veel jongeren verlaten de school laaggeletterd. Maar wat is het verhaal achter deze cijfers? Wat is nu de

oorzaak van de taalachterstanden bij deze jongeren? Wat is er aan hun taalachterstand gedaan en waarom heeft dit niet voldoende gewerkt? Hoe komt het dat zij onvoldoende taalvaardig zijn na ongeveer 12-14 jaar onderwijs in Nederland? Binnen dit onderzoek gaan we op zoek naar antwoorden.

- *Verdieping op de Doelgroepenanalyse Laaggeletterden: Empowerment met specifieke focus op laaggeletterde vrouwen*

In februari 2020 wordt de Doelgroepenanalyse Laaggeletterden en de bijbehorende tool gelanceerd. Binnen deze doelgroepenanalyse worden zeven doelgroepen gedefinieerd. Maar binnen deze doelgroepen is sekse niet als zodanig onderscheidend. Vrouwen maken deel uit van elke doelgroep. De ervaring van Stichting Lezen en Schrijven is dat deze groep laaggeletterde vrouwen wél gebaat kan zijn bij genderspecifiek aanbod, aanbod gericht op empowerment in combinatie met basisvaardigheden. Daarom gaan we samen met meerdere gemeenten een uitwerking maken van de stappen van doelgroepenanalyse gericht op empowerment en vrouwen.

Materialen en instrumenten

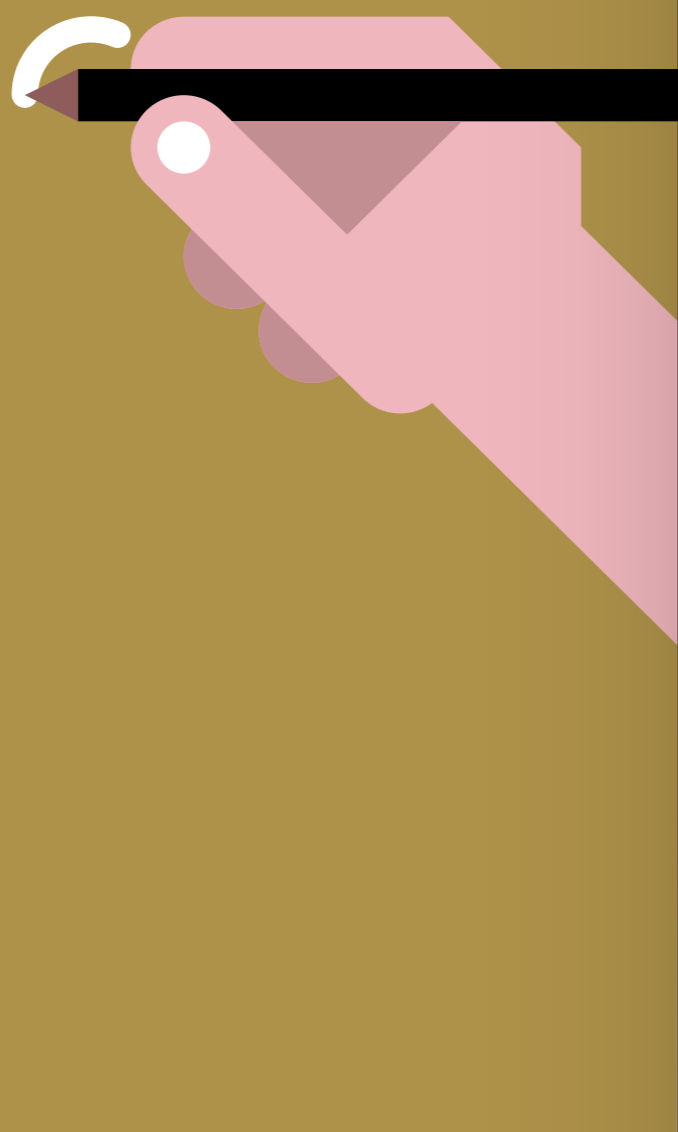
Vanuit het restant geld Tel mee met Taal ontwikkelen we in 2020 nog een aantal materialen en instrumenten:

- Een nieuw systeem voor Basismeters, waarin ook de mogelijkheid komt om de taalimeters adaptief te maken.
- De training voor vrijwilligers wordt doorontwikkeld.
- De methode Voor het zelfde Geld wordt inhoudelijk aangepast.
- De Basishulp Succes! wordt samengesteld en uitgebreid op basis van Succes! Taal, Succes! Rekenen en Succes! Digitale vaardigheden.

De methode Taalbuddy, bedoelt voor mbo-studenten, wordt ontwikkeld.

Jaarrekening

1 3853

1. Balans per 31 december 2019

Activa (in €)	31.12.2019	31.12.2018
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Software	82.583	117.206
Materiële vaste activa		
Verbouwingen	100.172	-
Computers	122.084	130.961
Inventaris	60.767	11.845
	283.023	142.806
Financiële vaste activa	-	35.216
Vlottende activa		
Debiteuren	103.695	118.685
Overige vorderingen	1.091	3.631
Overlopende activa	464.362	10.171.318
	569.149	10.293.634
Liquide middelen		
Banken	6.781.424	7.467.441
Kas	43	466
	6.781.467	7.467.907
Totaal Activa	7.716.222	18.056.770
Passiva (in €)		
Eigen vermogen		
Continuïteitsreserve	1.019.849	600.000
Overige reserve	-	79.920
Bestemmingsreserve	40.000	202.131
	1.059.850	882.051
Bestemmingsfonds	7.000	7.000
Kortlopende schulden		
Crediteuren	486.445	653.450
Belastingen en premies sociale verzekeringen	341.942	380.899
Overlopende passiva	514.540	1.109.216
Overige schulden	5.306.445	15.024.172
	6.649.372	17.167.738
Totaal Passiva	7.716.222	18.056.789

2. Staat van baten en lasten

Baten en lasten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Baten			
Van subsidies van overheden	11.708.567	13.117.080	11.806.747
Van organisaties zonder winststreven	237.736	438.620	1.214.899
Van loterijorganisaties	235.193	227.500	229.005
Van bedrijven	109.800	139.500	67.092
Van particulieren	10.695	27.500	9.192
Overige baten	8.000	-	-
Som van de geworven baten	12.309.991	13.950.200	13.326.934
Lasten			
<i>Besteed aan de doelstellingen</i>			
Taal voor het Leven	10.912.301	12.403.064	11.037.730
Educatie voor Vrouwen met Ambitie	517.401	666.016	606.838
Public Libraries 2020	30.396	-	680.698
Overige projecten	413.549	587.123	824.455
	11.873.647	13.656.203	13.149.721
<i>Wervingskosten</i>	87.773	105.000	90.260
<i>Kosten beheer en administratie</i>			
Personeelslasten	7.789.085	8.473.000	8.138.529
Afschrijvingen	97.632	116.000	79.439
Huisvestingslasten	171.010	217.500	222.865
Kantoorlasten	240.968	236.000	187.888
Algemene lasten	169.791	170.500	119.118
	8.468.486	9.213.000	8.747.840
Doorbelasting naar doelstellingen en wervingskosten	-8.298.994	-9.028.740	-8.584.303
Kosten beheer en administratie	169.492	184.260	163.536
Som van de lasten	12.130.912	13.945.463	13.403.518
<i>Saldo voor financiële baten en lasten</i>	179.080	4.737	-76.584
Saldo financiële baten en lasten	-1.281	-2.000	-706
Saldo van baten en lasten	177.798	2.738	77.290-
<i>Resultaatbestemming</i>			
Mutatie continuïteitsreserve	419.849	-	-
Mutatie overige reserves	-79.920	2.738	-77.290
Mutatie bestemmingsreserve	-162.131	-	-
Mutatie bestemmingsfonds	-	-	-
	177.798	2.738	-77.290

3. Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht (in €)	31.12.2019	31.12.2018
Nettokasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	177.798	-77.290
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	97.632	79.439
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	9.724.507	-8.660.889
Mutatie crediteuren	-167.006	117.182
Mutatie belastingen en premies sociale verzekeringen	-38.957	350.678
Mutatie overlopende passiva	-594.675	112.038
Mutatie overige schulden	-9.717.728	8.855.744
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-518.429	776.902
Nettokasstroom uit operationele activiteiten	-518.429	776.902
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Mutatie financiële vaste activa	35.216	696
Investerings in immateriële vaste activa	-	-43.921
Investerings in materiële vaste activa	-203.226	-72.084
Desinvesterings in materiële vaste activa	-	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-168.010	-115.309
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
	-	-
	-686.440	661.593
Samenstelling geldmiddelen		
Geldmiddelen per 1 januari	7.467.907	6.806.314
Mutatie liquide middelen	-686.440	661.593
Geldmiddelen per 31 december	6.781.467	7.467.906

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

4. Toelichting op de balans

Algemeen

Bij het opstellen van de jaarrekening is aangesloten bij de Richtlijn 650 voor fondsenwervende organisaties. De toegepaste waarderingsgrondslagen gaan uit van de historische kosten en de continuïteit van de stichting.

De activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen nominale waarde. De stichting heeft de status van algemeen nut beogende instelling (ANBI).

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als derivaten verstaan.

Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost.

De stichting is niet in het bezit van financiële derivaten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op het bedrag van de bestede kosten verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de bestede kosten, zoals gespecificeerd in de toelichting op de balans.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de economische levensduur van 5 jaar en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs,

rekening houdend met een eventuele restwaarde. Vanwege de duur van het huurcontract aan de bezuidenhoutseweg (5 jaar) wordt ook de verbouwing over 5 jaar afgeschreven. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, en eventueel onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde tenzij anders is bepaald.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn. Baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten

Subsidies en geormerkte bijdragen worden verantwoord naar mate van de realisatie van de activiteiten waarvoor deze zijn verleend.

Ongeormerkte bijdragen worden verantwoord in het

jaar van ontvangst.

Bestedingen aan de doelstellingen

Hieronder zijn begrepen de direct aan de activiteiten te relateren lasten. De lasten van de projecten worden toegerekend aan de periode waar deze betrekking op hebben.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op de (im)materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur.

Boekwinsten en boekverliezen bij verkoop van (im)materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten echter alleen voor zover deze niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

Activa

Vaste Activa

Immateriële vaste activa (in €)	Software
Aanschafwaarde	173.107
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-55.902
Boekwaarde per 1 januari 2019	117.206
Veranderingen in de boekwaarde:	
Investeringen	-
Desinvesteringen	-
Afschrijvingen	-34.623
Afschrijvingen desinvesteringen	-
Aanschafwaarde	173.107
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-90.524
Boekwaarde per 31 december 2019	82.583

Materiële vaste activa (in €)	Verbouwingen	Computers	Inventaris	Totaal
Aanschafwaarde	90.642	334.957	79.741	505.341
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-90.642	-203.997	-67.896	-362.535
Boekwaarde per 1 januari 2019	-	130.961	11.845	142.806
Veranderingen in de boekwaarde:				
Investerings	111.303	33.494	58.430	203.226
Desinvesterings	-90.642	-34.061	-	-124.703
Afschrijvingen	-11.130	-42.371	-9.508	-63.009
Afschrijvingen desinvesterings	90.642	34.061	-	124.703
Aanschafwaarde	111.303	334.390	138.171	583.864
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-11.130	-212.307	-77.404	-300.841
Boekwaarde per 31 december 2019	100.172	122.084	60.767	283.023

De totale investering in de verbouwing van de Bezuidenhoutseweg was 111.303 euro. Dit is inclusief een incentive van de verhuurder van € 70.000.

Met de verhuizing naar de Bezuidenhoutseweg is er ook gedeeltelijk ander inventaris aangeschaft en zijn er diverse investeringen in hardware gedaan.

Deze investeringen bedragen respectievelijk 33.494 en 58.430 euro.

Afschrijvingspercentages bedragen:

Software	20%
Verbouwingen	20%
Computers	20%
Inventaris	20%

De vaste activa worden aangehouden ten behoeve van de bedrijfsvoering van de organisatie.

Financiële vaste activa

(in €)	31-12-2019	31-12-2018
RABO 897 Bankgarantie	-	35.216

Een bedrag van € 35.216 staat niet ter vrije beschikking in verband met de afgegeven bankgarantie voor het pand aan de Parkstraat.

Vlottende activa

Vorderingen (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Debiteuren		
Debiteuren	103.695	118.685
Dit betreft nog te ontvangen vergoedingen voor gemaakte kosten. Een voorziening voor incourantheid wordt niet nodig geacht.		
Overige vorderingen		
Waarborgsom	-	-
Overige vorderingen	1.091	3.631
Overlopende activa		
Vooruitbetaalde projectkosten	2.541	-
Vooruitbetaalde overige bedragen	41.913	69.733
Nog te ontvangen bedragen van:		
OCW	2.590	9.116.867
De ministeries van OCW, SZW en VWS hebben in 2018 € 9.816.867 toegekend voor Tel mee met Taal 2019.		
OCW	-	173.308
Het ministerie van OCW heeft in 2014 € 3.066.250 toegekend voor het project Educatie voor Vrouwen met Ambitie. In november 2015 is een aanvullende subsidie toegekend van € 400.000. Uiteindelijk is de subsidie lager vastgesteld dan het bedrag dat beschikbaar was. De subsidie is in 2019 afgerond en vastgesteld op €3.353.329,-.		
OCW	133.203	488.412
Het ministerie van OCW heeft in 2018 € 666.016 toegekend voor het project Educatie voor Vrouwen met Ambitie in 2019. Per ultimo 2019 is € 133.203 nog te ontvangen.		
VriendenLoterij	211.509	212.036
Van de VriendenLoterij is in 2019 € 23.684,41 werkelijk ontvangen: 3 kwartaalafdrachten en een extra trekking. De bijdrage over het 4e kwartaal, de opbrengst van de 14e trekking en de jaarlijkse bijdrage, in totaal € 211.509 zijn per ultimo 2019 nog te ontvangen.		
SZW		70.000
In 2019 afgewikkeld		
Fonds NutsOhra	37.500	37.500
In december 2015 is door Fonds NutsOhra € 375.000 toegekend voor het project Voel je Goed! Het project duurt maximaal 3,5 jaar. Per ultimo 2017 is een voorschot van € 337.500 ontvangen. De resterende nog te ontvangen bijdrage van € 37.500 wordt in 2020 na afloop van het project ontvangen.		
Gemeente Rotterdam	21.602	-
In 2019 is het project Ervaringsdeskundigen Rotterdam gestart met een totale waarde van € 108.900. Per ultimo 2019 is hiervan €87.298 ontvangen. Het restant wordt ontvangen na afsluiting van het project in 2020.		
Rabobank	598	723
In 2020 te ontvangen rente 2019 Rabobank.		
CINOP	-	2.740
In 2019 afgerond		
Overige nog te ontvangen bedragen	12.880	
Subtotaal overlopende activa	464.335	10.171.318

Liquide middelen (in €)		31-12-2019	31-12-2018
Banken			
Rekening-courant	rekening-courant	114.600	144.490
Spaarrekeningen	spaarrekening	6.666.825	7.322.951
		6.781.424	7.467.441
<p>Ultimo 2019 beperkt een nog niet vrij gegeven bankgarantie van €35.216,80 voor de huur van de locatie aan de parkstraatde liquide middelen. De overige liquide middelen zijn direct opeisbaar.</p>			
Kas		43	466

Passiva

Eigen vermogen

Door de veranderende financieringsstroom van de Stichting Lezen en Schrijven is ook het risicoprofiel van de stichting veranderd.

Op basis hiervan is geconstateerd dat er meer bedrijfsmatige risico's zijn waar een hogere continuïteitsreserve voor nodig is.

De benodigde reserve wordt geschat op ca. 1,26 miljoen.

De bestemmingsreserve is gevormd uit vrij ontvangen gelden en door de bestuurder van Stichting Lezen en Schrijven bestemd voor specifieke doelstellingen. De bestemmingsreserve wordt gereduceerd naar 40.000 euro. Het overige deel wordt toegevoegd aan de continuïteitsreserve.

De bestemmingsreserve wordt de komende jaren opgebouwd tot een bedrag van 200.000 euro.

Het bestemmingsfonds wordt gevormd uit bijdragen van derden bestemd voor een specifieke doelstelling en met een door derden opgelegde beperking ten aanzien van de besteding.

Toevoegingen of onttrekkingen vanuit de resultaatsbestemming met goedkeuring van de raad van toezicht.

Continuïteitsreserve (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Stand per begin boekjaar	600.000	600.000
Dotatie via resultaatsbestemming	419.849	-
Onttrekking via resultaatbestemming	-	-
Stand per ultimo boekjaar	1.019.849	600.000

overige reserve (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Stand per begin boekjaar	79.920	157.210
Onttrekking via resultaatbestemming	-79.920	-
Resultaat boekjaar	-	-77.290
Stand per ultimo boekjaar	0	79.920

Bestemmingsreserve (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Stand per begin boekjaar	202.131	202.131
Dotatie via resultaatsbestemming	-	229.005
Onttrekking via resultaatbestemming	162.131-	-229.005
Stand per ultimo boekjaar	40.000	202.131

De bestemmingsreserve betreft de reserve voor dekking van kosten voor toekomstige verhuizing en software aanschaf.

Bestemmingsfonds (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Stand per begin boekjaar	7.000	7.000
Dotatie via resultaatsbestemming	7.000	7.000
Onttrekking via resultaatbestemming	-7.000	-7.000
Stand per ultimo boekjaar	7.000	7.000

Het saldo van het bestemmingsfonds is bestemd voor de Taalheldenprijs 2019 uit te reiken tijdens de Taalheldenverkiezing 2020 en is mogelijk gemaakt door de bijdrage van Achmea.

kortlopende schulden (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren		
Crediteuren	486.445	653.450
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing (waarvan aangifte december 2019 € 339.384)	339.424	372.147
Pensioenpremie Nederland en België	-	1.957
Omzetbelasting	2.518	6.795
	341.942	380.899
Overlopende passiva		
Nog te betalen projectlasten	107.644	690.379
Vakantiegeld en vakantiedagen	373.308	374.855
Betalingen onderweg	-	-
Nog te betalen kosten gedetacheerden (projecten)	-	-
Nog te betalen beheer- en organisatielasten	32.375	43.944
Overige nog te betalen lasten	1.213	37
	514.540	1.109.216

Overige schulden (in €)	31-12-2019	31-12-2018
Vooruitontvangen en nog te besteden middelen:		
Taal voor het Leven (2016-2019)	2.470.158	13.543.154
De ministeries van OCW, SZW en VWS hebben in het kader van het actieprogramma Tel mee met Taal € 32.625.000 ter beschikking gesteld voor de periode 2016-2018: 3 jaarschijven van € 10.875.000. In 2016 waren de subsidiabele projectuitgaven € 8.122.783. In 2017 waren de subsidiabele projectuitgaven € 9.738.200. In 2018 waren de subsidiabele projectuitgaven € 11.037.730. In 2019 is door de ministeries van OCW, SZW en VWS een vierde jaarschijf voor het actieprogramma Tel mee met Taal ter beschikking besteld. Dit bedrag is € 9.816.867. Het aangevraagde bedrag voor 2019 bedroeg € 10.875.000. Hiervoor is € 9.816.867 ter beschikking gesteld door OCW en er is afgesproken dat € 1.058.130 vanuit de subsidie 2016-2018 bekostigd zal gaan worden. In 2019 waren de subsidiabele projectuitgaven € 11.072.996. Per Ultimo 2019 is er nog € 2.470.158 beschikbaar.		
Landelijk ondersteuningsprogramma (2020-2024)	2.517.398	-
In december 2019 heeft het OCW een subsidie toegekend t.w.v. € 34.750.000. Per ultimo 2019 is hiervan reeds € 2.517.398 bevoorschot.		
Public Libraries 2020	19.604	313.813
De Bill & Melinda Gates Foundation heeft in 2014 een bijdrage gegeven van \$ 2.164.235. In 2016 is een aanvullende bijdrage van \$ 1.349.416 ontvangen. Omgerekend in euro's is de totale ontvangen bijdrage € 3.005.710. De bijdrage is bestemd voor het project Public Libraries 2020. Per 31 december 2018 is nog beschikbaar € 313.813. In 2019 is hiervan een substantieel bedrag overgheeveld naar een separate NGO: Public Libraries 2030 in Brussel.		
Educatie voor Vrouwen met Ambitie (2014-2018)	-	112.911
Het ministerie van OCW heeft in 2014 € 3.066.250 toegekend voor het project Educatie voor Vrouwen met Ambitie. In november 2015 is een aanvullende subsidie toegekend van € 400.000. Uitiendelijk is de subsidie lager vastgesteld dan het bedrag dat beschikbaar was. De subsidie is in 2019 afgerond en vastgesteld op € 3.353.329.		
Educatie voor Vrouwen met Ambitie 2019	148.616	666.016
Het ministerie van OCW heeft in 2018 € 666.016 toegekend voor het project Educatie voor Vrouwen met Ambitie: een uitbreiding en verlenging van de subsidie voor de periode 2014-2018.		
Voel je Goed!	24.159	61.447
In december 2015 heeft Fonds NutsOhra € 375.000 toegekend voor het project Voel je Goed!. In 2019 is een extra financiële impuls toegekend van € 9.891. Het project duurt tot en met Q1 2020. Voor 2020 is nog € 24.159 beschikbaar.		
Taalkans voor de Veenkoloniën	6.734	2.160
Pilot Taal voor het Leven (2012-2015)	-	2.245
Nog te besteden OCW-projectsubsidie per afloopdatum project. Overeenkomstig de definitief vastgestelde projecteindverantwoording.		
Agendering en activering	-	19.284
Nog te besteden OCW-projectsubsidie per afloopdatum project. Afloop in afwachting van de OCW-goedkeuring van de eindverantwoording.		

Overige schulden (in €) vervolg

		31-12-2019	31-12-2018
Literacy in Europe	CINOP/Erasmusplus heeft in 2017 een subsidie van € 13.700 toegekend voor 'Literacy in Europe: deepening knowledge by strengthening networks'. In 2019 is dit project afgerekend.	-	4.794
Mooiste Contact Fonds (KPN)	In 2018 is € 225.450 ontvangen van het Mooiste Contact Fonds (KPN). Per 31-12-2019 is hiervan nog te besteden € 61.876.	61.876	111.455
Ervaringsdeskundigen Rotterdam	Op 17 juli 2019 is door de gemeente rotterdam een subsidie ter beschikking gesteld van € 108.009. Hiervan is nog € 38.370 beschikbaar.	38.370	-
Subtotaal vooruitontvangen en nog te besteden middelen:		5.286.933	14.837.298
Nog terug te betalen bedragen::			
UNESCO 2019	In November 2018 is door het ministerie van OCW € 47.939 toegekend voor UNESCO Speciaal Gezantschap 2019.	9.461	-
UNESCO 2018	In maart 2018 is door het ministerie van OCW € 48.225 toegekend voor UNESCO Speciaal Gezantschap 2018.	5.551	5.551
Voor 't zelfde geld uit de schulden (2016-2018)	In 2016 is door het Ministerie van SZW een subsidie van € 350.000 toegekend voor het project 'Voor 't zelfde geld uit de schulden'. Het project loopt van 1 september 2016 tot en met 31 augustus 2018. Het project is per eind 2018 beëindigd en de subsidie is in 2019 afgerekend.	4.500	181.323
Subtotaal terug te betalen bedragen:		19.512	186.874
Totaal overige schulden		5.306.445	15.024.172

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Bankgarantie Rabobank

De Rabobank heeft ten behoeve van Stichting Lezen en Schrijven aan de verhuurder van het bedrijfspand een bankgarantie van € 35.216 afgegeven. De bankgarantie is niet langer relevant sinds de verhuizing maar is nog niet vrij gegeven door de begunstigde.

Huur

In 2019 is er op 1 juli verhuisd naar het SER pand aan de Bezuidenhoutseweg 60. Het contract loopt tot 1 augustus 2024. Het huurbedrag per kwartaal is € 28.321,98 inclusief servicekosten. De ontvangen incentive van € 70.000 van de verhuurder moet gedeeltelijk terugbetaald worden wanneer de huur voor het einde van het contract wordt opgezegd.

Leasing

In 2017 is een nieuw 3-jarig, leasecontract afgesloten voor de printers. Het netto leasebedrag bedraagt € 1.506,45 per kwartaal.

5. Toelichting op de staat van baten en lasten

Baten

Subsidies van overheden (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Taal voor het Leven (Actielijn 1 Tel mee met Taal 2016-2019). Landelijk samenwerkingsprogramma voor Taal voor het Leven helpt gemeenten en organisaties met het organiseren van Taalscholing.	11.076.361	12.403.064	11.037.730
Educatie voor Vrouwen met Ambitie (Actielijn 4 Tel mee met Taal 2016-2018). Aanpak om basisvaardigheden van vrouwen te verbeteren en zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid te bevorderen.	-	-	606.838
UNESCO Speciaal gezantschap voor geletterdheid 2019. Het verbinden van organisaties in binnen- en buitenland die werken aan taalbevordering bij kinderen en volwassenen .	38.478	48.000	-
Educatie voor Vrouwen met Ambitie (2019 tm 2020) Aanpak om basisvaardigheden van vrouwen te verbeteren en zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid te bevorderen.	517.401	666.016	-
Ervaringsdeskundigen Rotterdam Activiteiten in het belang van beleidskader "Met taal versta je elkaar" 2015-2019 van de Gemeente rotterdam.	69.639	-	-
Taalkans Veenkoloniën	5.470	-	-
Fondsenwerving 2019	1.218	-	-
Voor 't zelfde geld uit de schulden (2016-2018) Duurzame bijdrage aan bestrijding armoede- en schuldenproblematiek door aanpak van taal- en rekenproblemen.	-	-	116.108
UNESCO Speciaal gezantschap voor geletterdheid 2018. Het verbinden van organisaties in binnen- en buitenland die werken aan taalbevordering bij kinderen en volwassenen .	-	-	42.674
Literacy in Europe	-	-	3.397
	11.708.567	13.117.080	11.806.747

Diverse overheden/overheidsorganen hebben, naar aanleiding van de ingediende activiteitenplanningen, subsidies/bijdrage toegezegd.

Deze bedragen worden geormerkt als voorschotten.

De definitieve vaststelling vindt plaats na afsluiting van het boekjaar en/of na afsluiting van de projectperiode middels indiening van de activiteitenverantwoording en indien vereist voorzien van een financieel verslag.

Baten van andere organisaties zonder winststreven (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Public Libraries 2020. <i>Versterking van de rol van bibliotheken in Europa.</i>			
Bijdrage van de Bill & Melinda Gates Foundation.	30.396	50.000	549.898
Bijdrage van Google	-	-	130.800
Taalkans voor de Veenkoloniën. <i>Versterking van taalinfrastructuur in Noord-Nederland.</i>			
Bijdrage van Zorg Innovatie Forum	105.150	273.600	174.636
Voel je Goed! <i>Pilotprogramma gericht op het duurzaam verbeteren van gezondheidsvaardigheden van laaggeletterden met overgewicht.</i>			
Bijdrage van Fonds NutsOhra.	47.179	39.570	164.319
Digitaal vaardig Bijdrage van Mooiste Contact Fonds	49.579	75.450	113.995
Taalkracht voor ouders (JINC) Bijdrage van De Nieuwe Poort	-	-	52.000
Ouderen digitaal de deur uit bijdrage van Stichting Dioraphte.	-	-	25.250
Overige organisaties (o.a. Rotary, Glazen huis).	5.432	-	4.001
	237.736	438.620	1.214.899

Baten van loterijorganisaties (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Loterijorganisaties (VriendenLoterij)	235.193	227.500	229.005
Jaarlijkse (reguliere) bijdrage	200.000		
Kwartaalafdrachten	33.096		
Extra trekkingen	2.097		

Baten van bedrijven (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Achmea (waarvan € 7.000 voor TaalHeldenprijs)	30.000	30.000	30.000
ASR	20.000	-	15.000
Randstad	5.000	-	-
Diverse bedrijven	54.800	109.500	22.092
	109.800	139.500	67.092

Baten van particulieren, religieuze instellingen en derden (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
particulieren, religieuze instellingen en derden	10.695	27.500	9.192

Overige baten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
overige baten	8.000	-	-

LASTEN

besteed aan de doelstellingen (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Taal voor het Leven (Actielijn 1 Tel mee met Taal 2016-2019)	10.912.301	12.403.064	11.037.730
Educatie voor Vrouwen met Ambitie (Actielijn 4 Tel mee met Taal 2016-2018)	-	-	606.838
Educatie voor Vrouwen met Ambitie (2019 tm 2020)	517.401	666.019	-
Public Libraries 2020	30.396	55.000	680.698
Overige projecten:			
Taalkans voor de Veenkoloniën	133.212	273.600	174.636
Voel je goed!	47.180	39.570	164.319
Strategietraject 2018-2019	-	-	39.125
Taalkracht voor ouders (JINC/DNP)	-	-	52.000
Taalheldenprijs	7.500	7.500	7.500
Taalheldenverkiezing	39.548	35.000	48.303
Mooiste Contact Fonds (KPN)	49.579	75.450	113.995
Voor 't zelfde geld uit de schulden (2016-2018)	-	-	120.608
Publiek Debat	10.965	20.000	15.419
UNESCO Speciaal gezantschap voor geletterdheid	38.478	48.000	42.674
Ouderen (digitaal) de deur uit	-	-	25.250
Rotary Noord project 2018/2019	9.072	3.000	8.586
Literacy in Europe	-	-	3.397
Internationaal	-	-	8.644
Ervaringsdeskudigen Rotterdam	59.078	-	-
Project 2019	18.937	30.000	-
	11.873.647	13.656.203	824.455

Wervingskosten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Wervingskosten	87.773	105.000	90.260
De wervingskosten in 2019 bestaan uit:			
Kosten fondsenwerver	65.185		
Materiele kosten fondsenwerving	22.588		
Wervingskosten in % van de geworven baten.	0,7%	0,8%	0,7%

Geen bijzonderheden.

Beheer en administratie (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Personeelslasten			
Lonen en salarissen	5.290.512	5.861.000	5.528.328
Sociale lasten	961.987	1.191.500	1.023.835
Pensioenlasten	372.524	428.000	397.931
Overige personeelslasten	1.164.062	992.500	1.188.434
	7.789.085	8.473.000	8.138.529
<i>Lonen en salarissen</i>			
Brutolonen	5.390.202	5.846.000	5.650.450
Kosten RvT	1.968	5.000	4.692
Kosten OR	15.174	10.000	1.336
Ontvangen ziekengelduitkeringen	-116.832	-	-128.150
	5.290.512	5.861.000	5.528.328
<i>Sociale lasten</i>			
Werkgeversaandeel sociale lasten	934.521	1.164.000	992.139
Personeelsverzekeringen	27.466	27.500	31.697
	961.987	1.191.500	1.023.835
<i>Pensioenlasten</i>			
	372.524	428.000	397.931
<i>Overige personeelslasten</i>			
Opleidingskosten	87.646	153.000	119.899
Inhuur derden en detachering personeel ondersteuning	117.896	100.000	127.733
Inhuur derden en detachering projectmedewerkers	803.585	400.000	706.054
Onkosten- en reiskostenvergoedingen	30.404	60.000	41.001
Kantinekosten	12.380	21.000	27.682
Overige personeelskosten	112.151	258.500	166.064
	1.164.062	992.500	1.188.434

(in FTE)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Gemiddeld in dienst	89,2	95,4	97,3
Gemiddelde loonsom per werknemer bedraagt:	€ 77.002	€ 83.548	€ 75.074

De kosten van inhuur derden en detachering projectmedewerkers betreft specifiek voor de lopende projecten gemaakte kosten. Deze kosten worden volledig doorbelast naar de projecten.

1: BEZOLDIGING VAN (VOORMALIGE) BESTUURDERS EN COMMISSARISSEN

De beloning van de directie ligt onder de maximale bezoldiging 2019 (€ 194.000) welke is opgenomen in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) zoals deze door het ministerie OCW in haar subsidievoorwaarden gesteld.

G. van Velzen is per 7 januari 2018 de enige bestuurder die als topfunctionaris in het kader van de WNT is aangemerkt. De leden van de Raad van Toezicht zijn formeel ook topfunctionaris maar zijn onbezoldigd. De leden van de Raad van Toezicht declareren geen onkosten.

1 : BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN

Naam	G. van Velzen
Functiegegevens	Directeur/bestuurder
Aanvang en einde functievulling in 2019	8/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,95
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 117.303
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.789
Subtotaal	€ 127.092
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 184.300
Overschrijding	n.v.t.
Totale bezoldiging	€ 127.092

Gegevens 2018 (G.van Velzen)

Aanvang en einde functievulling in 2018	8/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,95
Dienstbetrekking	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 114.570
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.603
Subtotaal	€ 124.174
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 176.107
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	€ 124.174

2: UITKERINGEN WEGENS BEEINDIGING DIENSTVERBAND AAN TOPFUNCTIONARIS
MET DIENSTBETREKKING

n.v.t..

3: NAAM TOPFUNCTIONARIS

Naam topfunctionaris	Functie
M. Hamer	lid raad van toezicht, voorzitter per 3-7-2018
T. Thissen	lid raad van toezicht
S. Sitalsing	lid raad van toezicht
J. Farwerck	lid raad van toezicht
S. Heidema	lid raad van toezicht
P. Cortenbach	lid raad van toezicht

Afschrijvingen

Afschrijvingen materiële vaste activa (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Software	34.623	42.000	29.920

Afschrijvingen materiele vaste activa (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Verbouwingen	11.130	18.000	8.758
Computers	42.371	41.000	33.762
Inventaris	9.508	15.000	6.999
Vervoermiddelen (mobiel informatiepunt)	-	-	-
	63.009	74.000	49.519

Huisvestingslasten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Huur onroerende zaken - Den Haag	124.662	162.000	156.747
Huur onroerende zaken - Brussel	-	-	30.600
Schoonmaaklasten	24.287	30.500	30.171
Overige huisvestingslasten	22.061	25.000	5.347
	171.010	217.500	222.865

De huisvestingslasten betreffen de lokaties Parkstraat 105 (t/m 30-6-2019) en Bezuidenhoutseweg 60 (vanaf 01-7-2019) in Den Haag.

De locatie Brussel wordt niet langer meer gehuurd, de activiteiten die daar worden uitgevoerd zijn overgedragen aan een andere stichting.

Kantoorlasten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Automatiseringslasten	183.100	162.000	126.113
Telefoon	43.092	54.250	47.465
Porti	4.962	6.000	5.026
Kantoorbenodigdheden	5.699	7.500	4.196
Drukwerk	1.615	3.000	2.228
Contributies en abonnementen	1.167	1.750	1.527
Overige kantoorlasten	1.334	1.500	1.332
	240.968	236.000	187.888

De automatiseringslasten vielen in 2019 hoger uit, voornamelijk door het uitbesteden van de helpdesk naar een externe partij.

Algemene lasten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Administratiekosten	25.502	28.500	34.878
Accountantskosten	52.432	37.000	29.719
Advieskosten	79.479	89.000	41.332
Verzekeringen	12.308	15.000	12.978
Representatiekosten	-	250	55
Relatiekosten	69	500	155
Overige algemene kosten	-	250	-
	169.791	170.500	119.118

De accountantskosten vielen hoger uit door de een aantal aanvullende controles die niet voorzien waren, in het bijzonder het activiteitenplan.

De advieskosten zijn gestegen ten opzichte van 2018 doordat er advies is in gewonnen over de organisatiestructuur van de stichting.

Doorbelasting naar doelstellingen en wervingskosten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Doorbelasting naar doelstellingen	-8.233.809		
Doorbelasting naar wervingskosten	-65.185		
Doorbelasting naar doelstellingen en wervingskosten	-8.298.994	-9.028.740	-8.584.303

Beheer en administratie (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Beheer en administratie	169.492	184.260	163.536

Saldo financiële baten en lasten (in €)	Realisatie 2019	Begroting 2019	Realisatie 2018
Rentebaten	560	-	748
Financiële kosten	-1.842	-2.000	-1.454
	-1.281	-2.000	-706

Bijlage 3 Model toelichting bestedingen

Bestemming	Besteed aan doelstellingen			Wervingskosten	Kosten beheer en administratie	Totaal werkelijk	Begroot	Totaal werkelijk
	Taal voor het Leven	Educatie voor Vrouwen met Ambitie 2019	Overige projecten			2019	2019	2018
Laaten								
Aankopen en verwervingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitbesteed werk	3.242.698	169.056	228.084	22.588	-	3.662.425	4.732.463	4.655.679
Publiciteit en communicatie	-	-	-	-	-	-	-	-
Personeelslasten	7.050.512	342.375	215.861	65.185	115.152	7.789.085	8.473.000	8.138.529
Huisvestingslasten	166.979	1.503	-	-	2.528	171.010	217.500	222.865
Kantoor-, auto- en algemene lasten	356.781	3.609	-	-	50.368	410.759	406.500	307.006
Afschrijvingen	95.330	858	-	-	1.443	97.632	116.000	79.439
Totaal	10.912.301	517.401	443.945	87.773	169.492	12.130.912	13.945.463	13.403.517

Uitgangspunten doorbelasting van organisatielasten (personeels-, huisvestings-, kantoor, auto-, algemene lasten en afschrijvingen) naar besteed aan doelstellingen.

Stichting Lezen en Schrijven belast de werkelijke organisatielasten door naar de doelstellingen minus de kosten fondsenwerving en de kosten beheer en administratie.

Doorbelasting organisatielasten o.b.v. de werkelijk inzet formatie per maand per project achteraf.

Kosten zijn altijd passend binnen de vooraf opgestelde projectbegroting en beschikking.

Eveneens als in voorgaande jaren hebben we de organisatie- en projectlasten bijna volledig kunnen en mogen doorbelasten naar de doelstellingen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de leden van de raad van toezicht van Stichting Lezen en Schrijven te Den Haag.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Lezen en Schrijven te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Lezen en Schrijven per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en de Regeling Controleprotocol WNT 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Lezen en Schrijven zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 AA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Dubois & Co. Registeraccountants is een maatschap van praktijkvennootschappen. Op alle opdrachten die aan ons kantoor worden verstrekt zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze voorwaarden, waarvan de tekst is opgenomen op de website www.dubois.nl, bevatten een aansprakelijkheidsbeperking.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag en de overige gegevens. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen, of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, Regeling Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze controleverklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;

3

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 10 juni 2020

Dubois & Co. Registeraccountants

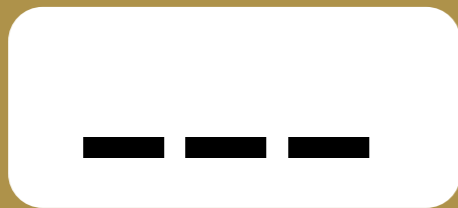
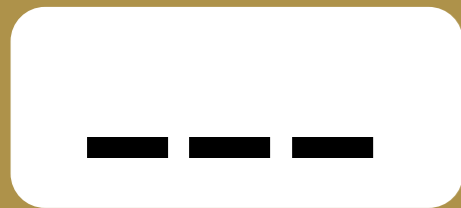
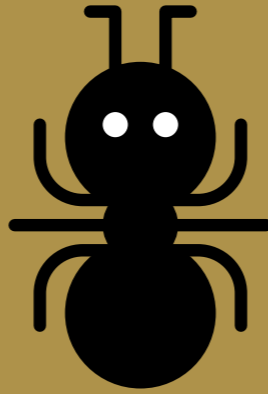
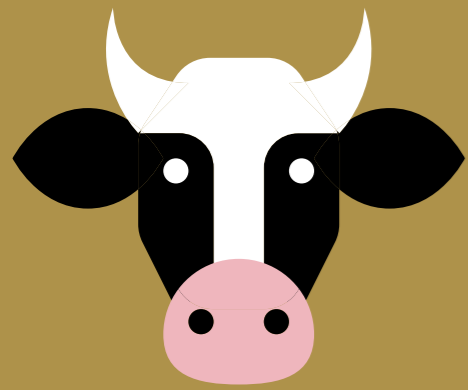
ValidSigned door A.P. Buteijn RA
op 10-06-2020

A.P. Buteijn RA

4

Woordenlijst

Basismeter

eenvoudig inzetbaar instrument dat in maximaal 15 minuten een indicatie geeft of iemand (taal)scholing nodig heeft om vooruit te kunnen komen.

Basisvaardigheden

lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer.

(Digi)Taalhuis

een herkenbare, fysieke plek (vaak in een bibliotheek, ziekenhuis of gemeentelijk loket) waar volwassenen beter kunnen leren lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer.

Empowerment

de eigen capaciteiten benutten en ontwikkelen om economisch, sociaal en politiek het eigen leven vorm te geven.

Laaggeletterd

mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen (géén analfabeten!).

Laagtaalvaardig

als je de taal niet of nauwelijks beheerst.

NT1

Nederlands als eerste taal, dat iemand heeft geleerd die naar de basisschool is geweest (NT1'er).

NT2

Nederlands als tweede taal; het vak Nederlands dat gegeven wordt aan een anderstalige binnen ons taalgebied (NT2'er).

Rekenmeter

instrument waarmee organisaties snel een indicatie kunnen krijgen van het rekenniveau van hun cliënten, klanten of werknemers.

Taalaanbieder

organisatie die taalscholing aanbiedt.

Taalambassadeur

iemand die op latere leeftijd de stap naar taalscholing heeft gezet.

TaalHeld

iemand die zich bijzonder verdienstelijk inzet voor een beter geletterd Nederland.

Taalhuis

een herkenbare, fysieke plek (vaak in een bibliotheek, ziekenhuis of gemeentelijk loket) waar volwassenen beter kunnen leren lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer.

Taalmeter

een online instrument om snel en gemakkelijk te achterhalen of iemand moeite heeft met lezen en mogelijk laaggeletterd is.

Taalnetwerk

organisaties in een regio (gemeenten, UWV, bibliotheken, bedrijven, zorginstellingen) die samenwerken om laaggeletterdheid tegen te gaan.

Taalpunt

een kleinere variant van het (digi)Taalhuis, dat vaak niet over de taalinhoudelijke expertise beschikt.

Taalvaardig

de mate waarin iemand een taal goed spreekt en schrijft.

Taalverkenner

een instrument waarmee organisaties snel en eenvoudig kunnen achterhalen of iemand moeite heeft met lezen en schrijven.

Taal voor het leven

aanpak waarmee Stichting Lezen en Schrijven actief inzet op samenwerking en taalscholing om laaggeletterdheid te verminderen.

Tel mee met Taal

het actieprogramma van de ministeries van OCW, SZW en VWS waarmee het kabinet een extra impuls geeft om te zorgen dat mensen met een beperkte taalvaardigheid niet aan de kant komen te staan.

Colofon

Dit is een publicatie van Stichting Lezen en Schrijven.
Deze uitgave wordt gefinancierd door de Rijksoverheid.

lezenenschrijven.nl

Juni 2020 © Stichting Lezen en Schrijven

